

Michelangelo — krikščioniškojo meno genijus

Jo gimimo penkių šimtų metų sukakčiai

Šiame numery

Darnioje vasaros padangėje.
Michelangelo — krikščioniškojo meno genijus.
Romualdas Lankauskas talžo dabartinę Lietuvos tikrovę.
Medardo Bavarsko eilėraštis.
Petro Melniko apybraiža.
Lietuvis universitetui įsteigę botanikos sodą.
Kultūrinė kronika.
Filmų įvairumai.

Kertinė paraštė

DARNIOJE VASAROS PADANGĖJE

Vasara šaurės žmogui atneša žymiai daugiau džiaugsmo, negu pietiečiui. Lietuviai gali būti pavyzdžiu, Kelionės, festivaliai, kongresai, sąskrydžiai, šokių ir dainų šventės — tai ne poilsis, o veržli, džiaugsminga bendravimo veikla.

Šia linkme visus neseniai pralenkė Long Beach lietuvių klubas, susirinkime užprotokoluodamas surengti vasarą 16 minėjimų. Tai bent užmojis! Tik vėliau paaiškėjo, kad galvota surengti Vasario 16 minėjimą. Irgi gražus įsipareigojimas.

Vasarą žolė veikia gelsta, negu žaliuoja, nes mūsų darnioje padangėje klimatas perėmė aitrus: daug tarpusavio spinduliavimo ir aiškinto trypčiojimo vietų.

Kartais dėl mažmožio stoja slogi kaitra. Žmonės ima vieni kitiems atsukinti nugaras. Nuo tyrumų smelkiasi troškinantis dvelksmas. Nieko nelieka, tik pasukti vandenyno pusėn ir ten, jūrai grojant Čiurlionį, girkšnioti sūrią vėšą. Pakrantėje nugaros kur kas gražesnės — jaunos, sveikos, bronzinės.

Kad juos kur bakūžė! — tuos išdailintus žodžius. Juk tai bergždžias simbolizmas. Truputį sensiteljės.

Zodžiai kaip auskarai. Už jų slypi pasididžiavimas gyvenimu. O gal per didelis noras gyventi? Arba — gyvenimas su įnoringa mintimi, kad mums lemta gyventi amžinai.

Taip, ponios ir ponai, gyvenkime amžinai! Stenkimės būti aršūs savo amžinumo sergėtojai. Darykime stebuklus! Lenkyniaukime su kitais. Tam ir skirtas vasaros laikas.

Išlikti, išlikti! — visur čulba paukščiai. Žūt būt išsilaikyti žemėje kuo ilgiau. Tarp medžių, Tarp namų, Tarp zujančių automobilių, Tarp žmonių, važiuojančių į darbą ir grįžtančių iš darbo. Tarp spalvotų iškabų, skel-

biančių jėgą ir grožį. Siūlančių valgyti, gerti, rūkyti, linksmin-tis.

Kartais tikrovę apgaubia dūnais apkaręs dangus. Prieš akis iškyla gelžbetoninė pilkuma. Sunki gatvių perspektyva traukia kažkur. Iš tikrųjų — į nieką. Iš nieko per nieką į nieką. Malonu kartoti šį daugiareikšmį žodį. Jis buvo pradžioje, neišnyksta ir dabar. Niekas yra didysis nežinios valdovas.

Vis vien, ką besakytumėm, — aplinkui virpa gamta. Vasara groja darniais instrumentais. Norisi sušukti: Broliai, bučiuokime vasarą!

Bet kur tos lūpos? Sultingos ir kvapnios. Kur jos?

Sėdėdamas prie vairo, nedaug ką pamatai. Juk nevalia vairuotojui dairytis į šalis. Vienas mirksnis, ir krachas. Laiptai į dangų.

Tik tuomet, kai tave kas nors iš malonės veža, išvysti aiškia-briaunį pasaulio įvairumą. Susi-žavėjęs arba nustebęs sakai vairuotojui: "Žiūrėk, koks keistas pastatas su pusekliniais langais ir syriškais bokštais". Arba: "Na, ir gatvės pavadinimas, pas-kaityk — ZZxyzy". Arba: "Žvilgtėk, ką jie padarė iš jau-kaus, žalio skvero, — įrengė dar vieną "Jack in the box". Arba vėl: "Tai bent mergiotė — liū-liuojanti pasaka!".

Tylus vairuotojas galų gale iš-sižioja: "Vyre, užsičiaupk. Aš gi stebiu eismą. Nuri, kad įrioglin-čiau tave ir save į tą kvailą asy-rišką architektūrą".

O vis dėlto jis neiškenčia, įdė-miai neapžvelgęs liūliuojančios pasakos. Ir žioplai pravažiuoja raudoną šviesą... Šį kartą laimin-gai.

Nėra vasaros be tingėjimo. Taip ir užėina pareigingas no-ras nieko nedaryti.

O kam daryti, jei viskas jau padaryta. Gyvenvietės įrengtos.

(Nukelta į 2 psl.)

Ne tik turistai, apsirūpinę ita-lų valiuta ir gavę 10.000 lyru banknotą, bet ir patys italai ne visi žino, kas ant to banknoto yra tasai barzdotas, negražaus veido senis. O tai yra didysis Mi-chelangelo Buonarroti (1475-1564), kurio genijus pilnai išsi-vystė kaip tik Romoje. Jis savo ilgame gyvenime pažino 11 po-piežių, pradėdamas Aleksandru VI ir baigiant Pijum IV. Jiems vie-nu ar kitu būdu yra pasitarne-ves, bet ypač Julijui II ir Pauliui III. Šiuodu popiežiai padarė le-miamos įtakos Michelangelui, kaip žmogui ir kaip menininkui. Tame didingame ir audringame XVI amžiuje Julijus II ir Paulius III mokėjo panaudoti meno di-dingumą popiežiaus didybei iš-reikšti ir pavaizduoti. Abu šie popiežiai įvertino Buonarroti ir pavedė jam sukurti darbus, kurie pasiliko dailininko šedevrais.

Nors Michelangelo labai my-lėjo Florenciją, tenai mokėsi ta-pybos meno, tenai buvo globoja-mas Medičiu, 1496 m. pirmą kartą atvyko į Romą, kur popie-žium buvo Aleksandras VI, ir čia sekantiems metais sukūrė pir-muosius savo vardo vortus dar-bus: Girtąjį Bachą ir Pietą, kuri ir šiandien puošia šv. Petro ba-ziliką. Michelangelo atvyko į Ro-mą ne tik ieškoti protektorių po-piežių, bet daugiau instinkto traukiamas, nes jautė, kad tik Bažnyčios sostinėje galės rasti sa-lygas savo gilų krikščioniškąjį ti-kėjimą paversti menu.

Pirmasis Michelangelo susiti-kimas su pop. Julijum II įvyko 1505 m. Tasai didysis Renesan-so popiežius, nesulaikomas ka-riautojas, pakvietė į Romą ge-riausius menininkus: garsiausią tų laikų architektą Bramantę ir pavedė jam perstatyti šv. Petro baziliką; rafinuotą dailininką Raffaellį, kad išdekoruotų po-piežiaus rūmus; Michelangelo, kad iškalų pomirtinį paminklą, kuris liktų amžiams. Buonarroti tada turėjo 30 metų amžiaus ir jau buvo žinomas savo marmu-ro skulptūromis: Pietą, kai buvo Romoje 1496-98 metais, ir Do-vydu, baigtu 1499 m. Florenci-joje ir pastatytu Signoria aikštė-tėje. Julijus II ir Michelangelo, nors kartais labai aštriai susikirs-davo, bet mokėjo vienas antrą suprasti. Abu buvo gražių manie-rų meistrai, abu pasižymėjo mor-aline ir fizine drąsa siekti, ro-dos, nepasiekiamų aukštybių. Abu jautėsi pašaukti nepa-prastiems dalykams, o ne kas-dieninio gyvenimo menkystėms. Dėl to abu užmezgė gigantų bendrystę.

Michelangelo, vykdydamas pop. Julijaus norą, pristatė po-piežiui kapo paminklo projektą. Tai turėjo būti didingas pamink-las, apsuptas daugybės statulų. Popiežiui projektas patiko ir pa-siuntė Michelangelo į Kararos kalnus pasirinkti reikiamų mar-murų. Atrodo viskas eina sklan-džiai. Bet kai Michelangelo grį-žo į Romą, rado popiežiaus rū-mų duris jam uždarytas; sargybi-niai jo neleidė. Kas atsitiko? Mi-chelangelo įtarė, kad pop. Juli-jui (jau buvo amžiumi senas) Bramantė išaiškines, jog staty-

Mozė (skulptūros veido detalė, marmuras)

Michelangelo (1475-1564)

dintis sau pomirtinį paminklą yra blogas ženklas. Buonarroti susirinko savo projekto planus, sėdo į pašto vežimą ir išvyko į Florenciją. Prie Poggibonisi jį pasivijo popiežiaus pasiuntiniai, įsakdami popiežiaus vardu grįž-ti į Romą. Bet Michelangelo bu-vo jau už popiežiaus valstybės ri-bų ir drąsiai atrėžė: "Ne, į Ro-mą negrįšiu!"

O tačiau į Romą grįžo, bet vė-liau — po poros metų — 1508 m. Bet dabar Michelangelo Ro-moje rado popiežiaus jam pa-ruoštus ne marmurui kalti inst-rumentus, o teptukus, nes Julijus II panorėjo skulptorių paversti dailininku tapytoju. Michelange-lo pasipriešino: jis esąs skulpto-rius ir tokiu noris pasilikti. Vė-liau, jau senatvėje, Michelange-lo su tam tikru pasididžiavimu pasakodavęs, kad su motinos pie-nu yra prarijęs "kūjį ir kalte-lius" marmurui kalti. Bet popie-žius užsispyrė ir pavedė jam iš-dekoruoti Siksto koplyčios lubas. Toji koplyčia Julijui II buvo la-bai brangi, nes buvo pastatyta

ir įrengta jo dėdės pop. Siksto IV. Michelangelo, visuomet vienišas, nuolat plėšomas vidinio nera-mumo, ir šį kartą įžiūrėjo vėlniš-ką Bramantės planą — jį sunie-kinti, sumenkinti ir neleisti jam pasireikšti ten, kur yra jo tikra-sis pašaukimas. Juk ingi floren-tietis jaunas dailininkas Raffael-lo jau puošia Vatikano rūmų "Stanze". Taigi, pagal Braman-tės intrigišką planą, Michelange-lo, palyginus su Raffaeliu, turė-jo susikompromituoti ir visam laikui prarasti popiežių pagarbą ir protekciją.

Tokių abejonių ir įtarimų kan-kinamas, Michelangelo drąsiai ir atvirai pasakė pop. Julijui II: "Jū-sų šventenybe, Raffaellis piešia taip puikiai, tad kodėl jam ne-pavesti prie "Stanze" dar ir Sik-s-to koplyčią? Aš esu gimęs kalti akmenis, ir tokiu akmeniskaldžiu noriu pasilikti..." Bet popiežius nenusileido, ir Michelangelo tu-rėjo imtis Siksto koplyčios lubų dekoracijos darbo. Įėjo į tą gar-siąją koplyčią tik iš klusnumo ir projektavo darbą baigti, nupie-

šęs kelias biblines scenas. Bet kai pasiliko vienas, užsikoręs ant pa-stoliu, aukštelininkas žiūrėdamas į lubas, kur buvo tik didžiulis baltas plotas, pasijuto visatos akivaizdoje milžinu. Iš jo gilaus krikščioniškumo, lyg magiko lazdele pašaukta, išsoko nepa-prasta kūrybinė jėga, kuri pajė-gė koplyčios lubas paversti dan-gumi, pilnu Senojo Testamento figūrų. Skulptorius ar dailininkas — šios problemos jau nebu-vo. Michelangelo nutarė išdeko-ruoti ne tik Siksto koplyčios lu-bas, bet ir dalį sienų iki langų. Julijaus II koplyčia pasidarė pri-verstam dailininkui "dangiškuo-ju kalėjimu".

Tai buvo žudantis darbas. Piešti reikėjo atsigulus ant nu-garos. Michelangelo norėjo likti visiškai vienas, netgi atleido vai-ką, kuris turėjo jam padavinėti dažus. Prie darbo pasilikdavo iš-tisas dienas, o kartais ir naktis. Piešiant atsigulus ant nugaros ir nuolat žiūrint aukštyn, pavarg-davo fiziškai, apsaškydavo da-žais. Porą kartų į dieną tarnas atnešdavo tam "meno kanki-niui" šaukštą sriubos ir gabalė-lį duonos. Panašios sąlygos kitą būtų tuojau įprabaigusios, bet Mi-chelangelo išsilaikė tik savo ge-ležinės valios ir gilaus tikėjimo galia. Niekam nebuvo leista lan-kytis Siksto koplyčioje, juo labiau pažvelgti į dailininko darbą. Iš-imtis buvo tik vienam popiežiui. Senelis Julijus II ne kartą, pasi-naudodamas laiptais ir kopčiomis, užsirangydavo iki dailininko pažiūrėti, ką tasai "mano lo-kys" kombiuoja. Bėgant mėne-siams, o paskui ir metams, popie-žius ėmė nerimauti ir nuolat klausinėti: "Kada gi baigsi". "Ka-da galėsiu, Jūsų šventenybe". Bet kartą įvyko nemaloni scena. Prie lakoniško dailininko atsa-kymo buvo pridėtas popiežiui prašymas: leisti nuvykti į Flo-renciją aplankyti savų. Julijus II neteko kantrybės: pradėjo laz-da vanoti dailininką. Tasai raudonas ne tiek iš skausmo, kiek iš pasipiktinimo ir pykčio, sku-

(Nukelta į 2 psl.)

DVIDEŠIMT PENKTASIS "DRAUGO" ROMANO KONKURSAS

1. Dienraštis "Draugas" skelbia dailiosios prozos: romano, apysakos dvidešimt penktąjį konkursą. Rankraščius įteikti paskutinė data yra 1975 m. lapkričio 1 d.
2. Geriausiojo kūrinio autoriui skiriama 1.500 dolerių premija. Siemetinio konkurso mecenatas yra žurn. Zigmas Umbranus.
3. Kūrinio sužetą pasirenka patys autoriai. Rankraštis turi būti parašytas mašinėle, nemažesnis kaip 200 romaninio formato puslapių.
4. Kūrinius siųsti šiuo adresu: Dailiosios prozos konkurso komisijai, Draugas, 4545 W. 63rd St., Chicago, Ill. 60629.
5. Sprendimo besaikiškumui laiduoti autoriai turi pasirašyti slapyvardžiu, o atskirame uždareme voke pažymėti savo tikrąją pavardę ir adresą, ten pat įrašant kūrinio antraštę ir pasirinktąjį slapyvardį. Teisėjų komisijai išrinkus premijuotiną kūrinį, atidaromas tik laimėjusio autoriaus vokas.
6. Tūkstančio penkių šimtų dolerių premija gaves autorius be papildomo honoraro pirmosios laidos teisę perleisti "Draugui", įskaitant teisę spausdinti dienraštyje ir išleisti atskiru leidiniu arba tik išleisti atskiru leidiniu. Nelaimėje autoriai spausdinimo sąlygas nuspręs abipusiu susitarimu.

KRIKŠČIONIŠKOJO MENO GENIJUS

(Atkelta iš 1 psl.)

biai nulipo nuo pastolių, parbėgo namo ir krovėsi savo mantą keliauti į Florenciją. Bet tuo tarpu atvyko pas jį popiežiaus patikėtinis, atgabėjęs popiežiaus atsispašymą ir priedo 500 dukatų. Michelangelo mėgo auksines monetas ir nurimęs grįžo į Siksto koplyčią.

Darbas Siksto koplyčioj tęsėsi ketverius metus. Pagaliau — tai buvo 1512 m. rudenį — pop. Julijus II, gavęs įprastinį atsakymą: "Kada galėsiu", prisiminęs, kad dalį savo gyvenimo buvo praleidęs kovos lauke, nutarė griežti kovos taktikos; pagrasino numešias dailininką žemyn galva nuo pastolių. Bet šį kartą dailininkas rezerve turėjo didelę staigmeną: po kelių dienų nuo anto popiežiaus įtūžimo, liepė nutolti pastolius, kad koplyčios lubų freskos būtų matomos visa apimtimi. 1512 m. spalio mėn. 31 d., Visu Šventųjų šventėje, freskos buvo oficialiai pristatytos publikai, iškilmingai sugiedojusiai Te Deum laudamus.

Minia lankytojų (bažnyčios prelatai, dailininkai, eiliniai piliečiai) liko apstulbę, matydami tą milžinišką pasaulį, tarsi judantį Siksto koplyčios lubose. Romoje Michelangelo vardas ėjo iš lūpų ir lūpas. Visi buvo girdėję apie nepaprastą Michelangelo statulą Florencijoje, žinojo, kad popiežius, nors ir pasiginčydamas, o kartais net ir lazdą pavartodamas, vertino dailininką, bet taip pat gerai žinojo, kad Michelangelo nelanko karčiamų, madingų pasilinksminimo vietų, kad jis gyvena menkame namelyje, o kai eina gatve, vis susiraukęs ir susimąstęs, atrodo, kad bėga nuo kažkokio persekiojo. Dabar visi, po ketverių metų laukimo, pamatė jo darbą ir liko nustebę, o net ir nusigandę. Koplyčios lubose atėjo Senojo Testamento istorija su pranašais, sibilėmis, Adomu, Ieva, Nojumi, visuotinio tvano paskendūliais, su neramiais žydais, Kristaus protėviais. O visoje toje nuostabioje Biblijos minioje galingas Senojo Testamento Pradžios knygos Dievas. Tose didingose freskose publika pamatė naują krikščionišką meną, kuriame susijungė kuriamoji jėga ir minties gilumas. Florencijos menininkas išvedė į šviesą klasikinių formų grožį ir sugyvinavo figūras krikščioniškojo tikėjimo vidiniu nerimu.

Vėl prie skulptūros
Siksto koplyčios piešiniai Michelangelo baigė savo gyvenimo labai svarbų tarpinį. Išsprendė skulptoriaus ir dailininko dilemą, parodydamas, kad kūrybinė jėga yra lygi ar dirbsi su kalta, ar su teptuku. Bet dabar vėl pajuto patraukimą prie akmens. Jau keletą metų pop. Julijaus kapo paminklui paruošti akmenys gulėjo suverst vienoje Romos pievoje. Ar tad ne laikas vėl grįžti prie skulptūros? Bet, kaip paprastai, neapmatomas likimas sumaišo kortas ant stalo. Tuojau po Siksto koplyčios įnauguracijos pop. Julijus II susirgo. Nors jau buvo arti septynių dešimčių metų, bet atrodė stiprus ir nepaprastai šviesaus proto. Tad niekas ir negalvojo apie mirtį. Tačiau po kelių mėnesių Julijus II amžinai užmerkė akis. Tai buvo 1513 m. vasario 21 d.

Su pop. Julijaus II mirtimi Michelangelo neteko ne tik globėjo, bet ir kūrybinio užmojo, susijusio su Roma ir Bažnyčia. Naujas nepaprasto meninio užsimojimo laikas bus tik po 20 metų. Iš tikrųjų Michelangelo grįžo į Romą tik 1534 m. ir įstojo į naujo didelio popiežiaus Pauliaus III tarnybą.

Bet ir tarp Julijaus II mirties ir Pauliaus III išrinkimo Miche-

Michelangelo

Adomo sutvėrimas (Siksto koplyčios freska Vatikane)

langelo nesėdėjo sudėjęs rankas. Jis ir toliau kankinosi kaip žmogus ir kaip menininkas. Florencijoje Michelangelo pasireiškė ir kaip architektas. Pop. Leono X įsakymas statė S. Lorenzo bažnyčios fasadą, Medičių mauzoliejų su antkapiniais paminklais, Lauryno biblioteką.

Kodėl nekaltbi?

Mirus pop. Julijui II, jo gimnainčiai iškėlė kapo paminklo klausimą. Tas klausimas tęsėsi nuo 1505 iki 1545 m., jis kankino lygiai ir skulptorių, dėl to buvo pavadintas "palaidojimo tragedija". Michelangelo projekte tasai paminklas turėjo būti milžiniška statula, apsupta daugybės mažesnių. Kai Michelangelo atvyko 1534 m., pop. Paulius III paminklo klausimą išsprendė savo autoritetu: Julijaus II antkapinui pakanka vien tik milžiniškos Mozės statulos. Michelangelo ją iškalė, ir Mozė buvo padėtas San. Pietro in Vincoli bažnyčioje. Nors ir likusi be kitų papuošalų, bet antrašiliu statulu, Mozė (faktinai vaizduojama pop. Julijus II) yra aukščiausio laipsnio šedevras. Senojo Testamento įstatymų autorius sėdi, tačiau taip, kad rodos tuojau pašoks ant kojų. Mozė taip čia pilnas gyvybės ir žmogiškumo, jog pateisina legenda, pasakojanti, kaip Michelangelo, baigęs Mozės statulą ir į ją žiūrėdamas, rankoje turėtu plaktuku sudavė jam į kelią ir sušuko: "kodėl nekaltbi?" (tą plaktuko smūgio ženklą ant Mozės kelio turistų vadovai ir dabar mėgsta parodyti).

Michelangelo 1553 m. grįžo į Romą, apkartęs ir nusiminęs. Florencijoje buvo įsimaisęs į politinius įvykius: su Medičiais turėjo bėgti iš Florencijos nuo imperatoriaus Karolio V kariuomenės; florentiečiai paskelbė respubliką. Medičiams grįžus į Florenciją ir pradėjus persekioti respublikonus, Michelangelo kurį laiką turėjo taipgi slapstytis (jis buvo respublikonų šalinin-

kas), kol Medičiai jam viską atleido ir vėl įsakė dirbti prie jų mauzoliejaus. Visi tie įvykiai ir tėvo mirtis (1533) palaužė Michelangelo fiziškai ir morališkai. Dirbdamas prie Medičių mauzoliejaus, sukūrė "liūdnas" statulas: Dieną ir Naktį, Vakara ir Ryta. Šiuos paminklus kūrė labai sunkiomis sąlygomis, kad draugai būkštavo net dėl jo gyvybės. Kai Florencijoje laisvės saulė buvo galutinai nusileidusi, Michelangelui Roma atrodė, kaip ramus uostas, kur jis vėl galės žiebtį kūrybos ugnį.

Atvykusiam į Romą Michelangelui naujas pop. Paulius III davė naują uždavinį — papuošti freskomis Siksto koplyčios galingą už altoriaus sieną. Ten turėjo būti nupieštas Paskutinis teismas. Tačiau Michelangelo, žinodamas popiežiaus planus, iš karto vengė pasirodyti koplyčią. Jis norėjo pirma užbaigti Julijaus kapo paminklą. Michelangelo, užsidariusį savo lindyne — dirbtuvėje prie Mozės statulos užbaigimo, kartą netikėtai aplankė pop. Paulius III, lydymas kelių kardinolų. Išžiūrėjo į didingą Mozės statulą, o tuo tarpu Mantovos kardinolas pakliso popiežiui minti: "Jūs šventenybė, popiežiaus Julijaus kapui pagerbti pakaks šios vienos statulos". Popiežius nusišypsavo ir atsakė: "Priežiūri savo lindyne, atskleidė savo sieloje naują dramatišką jėgą. Dailininkas Signorelli jam buvo pasakęs: "Nebijok. Angelai vedžios tavo ranką". Dabar atėjo Michelangelo buvo pakviestas į Vatikaną ir paskirtas "Apaštališkųjų rūmų skulptorium, tapytoju ir architektu". Popiežius, įteikęs to paskyrimo raštą, tuojau pridūrė: "Dabar reikia tuojau imtis Paskutinio teismo". Kai Michelangelo teisišnis, kad dabar jis turės nemalonumų su Julijaus II giminėmis dėl neužbaigto paminklo, popiežius atsakė: "Paminklą užbaigti pasirūpinsiu aš".

Michelangelo nerimas

Florentietis, kuris imta vadinti "baisiuoju", prieš popiežiaus sprendimą nulenkė galvą ir peržengė Siksto koplyčios slenkstį. Užmojis nupiešti Kris-

ti, tiesiantį žmoniją, jam sukėlė baisy nerimą ir sielvartą. Ar pajėgs? Jau turėjo šešiasdešimt metų amžiaus, jautė, kad jo sielos horizontai niukiasi. O ir laikai buvo kitokie, negu Julijaus II metais. Romos Bažnyčiai grėse papročių palaidumas, Liuterio maištavimas. Michelangelo matė išsigelbėjimą tik grįžime į papročių švarumą ir griežtumą. Jei būtų galėjęs, būtų į savo kieta ranką paėmęs rykštę ir išplakęs visus tuos besilinksminančius ir beputaujančius romėnus. Jam akyse stovėjo griežtasis Savanorola, baigęs savo gyvenimą ant laužo Florencijos aikštėje.

Tokiose dvasinėse kančiose Michelangelo nedrįso imtis piešni Paskutinio teismo. Dailininkas Sebastiano del Piombo jį drąsina: "Niekas kitas jums neskelbia kovos, o tik patys sau", žinodamas Michelangelo prigimtį, nuolat kovojantį dėl to, kad neranda patitenkinimo ir visur mato tik priešus. Pagaliau persiryžo, bet pirma pasakė pop. Pauliui III: "Piešiu nepatenkintus ir sukursiu nepatenkintus vaizdus". Darbas buvo ilgas ir sunkus: septyneri metai. Dailininkas neturėjo to užsidegimo, Paskutiniam teisme, atskleidė savo sieloje naują dramatišką jėgą. Dailininkas Signorelli jam buvo pasakęs: "Nebijok. Angelai vedžios tavo ranką". Dabar atėjo Michelangelo buvo pakviestas į Vatikaną ir paskirtas "Apaštališkųjų rūmų skulptorium, tapytoju ir architektu". Popiežius, įteikęs to paskyrimo raštą, tuojau pridūrė: "Dabar reikia tuojau imtis Paskutinio teismo". Kai Michelangelo teisišnis, kad dabar jis turės nemalonumų su Julijaus II giminėmis dėl neužbaigto paminklo, popiežius atsakė: "Paminklą užbaigti pasirūpinsiu aš".

Naujas šedevras

Kai per Visus Šventus 1541 m. buvo atidengtas Paskutinis teismas, publika liko nustebusi, bet drauge ir nugašdinta. Suprato, kad ji stovi prieš naują šedevrą, bet jautėsi neįtikėtai akivaizdoje kažko aukštesnio ir didesnio už save. Siksto koplyčios Paskutinio teismo, nors savo kūrybine jėga buvo to paties lygio, tačiau matėsi, kad Michelangelo yra pasikeitęs, kitoks. Jo paveikslas

liudijo perėjimą iš Renesanso į Reformaciją. Estetinis Viduržemio tautų grožio jausmas čia buvo pakeistas krikščionybės tragedija. Siksto koplyčios lubos, nors ir su audringų asmenų veidais, vis dar rodė Senojo Pasaulio geruosius laikus. Paskutiniam teisme vyravo skausmas ir sielvartas. Prieš tokį paveikslą nebuvo galima svajoti; buvo jaučiama aiški realybė.

Reformacija ir Inkvizicija sukėlė audras religiniame pasaulyje. Tai turėjo įtakos ir Michelangelui. Paulius III suprato kūrinių didybę ir jame žiūrėjo simbolį netrukus įvykusio Tridento susirinkimo, kuris buvo suauktas "išrauti erezijoms ir reformuoti papročiams". Išlaikyti kūrybinę jėgą ir palaikyti Michelangelo dvasią per visą ilgą Paskutinio teismo piešimo periodą jam padėjo nuoširdi draugystė su poete Viktorija Colonna. Juodu jungė ne vien estetiniai idealai, bet ir bendras gilus religingumas. Michelangelo pažino Viktoriją 1537 m., kai jis turėjo 62 m. amžiaus, o ji buvo našlė avantiūristo Ferrante Avalos, 47 metų amžiaus. Kai dailininko gyvenime jau matėsi vakaro šešėliai, poetės draugystė buvo šviesia, naikinanti tuos šešėlius, žvaigždė, netikėtai užtekėjusi žmogaus ir menininko danguje. Michelangelo visuomet liko vienišas, neturėjo savo šeimos ir nebuvo linkęs kam nors atverti savo širdį. Su Colonna surado nepaprastą dvasinę bendrystę. Michelangelo darbo pertraukomis dažnai lankydavosi San Silvestro bažnyčioje, kur Viktorija Colonna dalyvaudavo intelektualų sueigose, kuriose būdavo diskutuojami religiniai klausimai, kalbama apie poeziją, filosofiją. Ir Michelangelo mielai dalyvaudavo tose sueigose, tačiau retai atverdavo lūpas diskusijose. Kai poetė 1545. II.25 mirė, Michelangelo rašė: "Ji manė labai mylėjo, nemažiau aš ją. Mirtis atėmė man didelį draugą".

Michelangelo po Paskutinio teismo užbaigimo dar gyveno ilgakai, bet jau Romos nepalikio. Pop. Pauliaus III pavedimu turėjo išdekoruoti Vatikane popiežiaus pastatytą naują koplyčią (Capella Paolina), sutvarkyti Kapitoliaus aikštę ir pagaliau imtis šv. Petro bazilikos statybos, prie kurios buvo dirbę jau keli architektai. Nors prie to darbo praleido 17 metų, tačiau savo architektūrinio šedevro — šv. Petro kupolo — neteko baigto pamatyti. Nėbaigė ir "Kristaus nuėmimo nuo kryžiaus" paveikslą, kuriame Arimatėjos Juozapas turi paties Michelangelo bruožus. Pergyveno dar ir nemalonumų, kai patyrė, kad naujas pop. Paulius IV įsakė Paskutinio teismo kai kurias nuogas figūras "aprengti".

Michelangelo mirė 1564 m. vasario 18 d., sulaukęs 89 metų amžiaus, skurdžiame namelyje, kuriame išgyveno visą Romos (Nukelta iš 4 psl.)

Michelangelo

Pasmerkųjų grupė iš "Paskutinio teismo" (Siksto koplyčios freska Vatikane)

KERTINĖ PARASĖ

(Atkelta iš 1 psl.)

Gatvės ištiestos. Krautuvės pa-nosėję. Ant sienų, ant tvorų — rašliava, skaityk, kiek nori. Platus apdulkęs parkas. Augaloti eukaliptai. Storulės palmės pietuos. Skarotos eglės siaurėje. Magnolija kaip nuotaka. Pušys su žvakidėmis. Išdidus paminklas. Žodžiu, visur poezija. Romantika.

Ant pievutės indėnai spardo kamuolį. Ant suolo sėdi išmintingi senjorai. Vienas papsi pypkę. Jis labai panašus į kažkur kažkada matytą rašytoją laureatą. O gal ilsisi po knygos

sutiktuvių? Aišku, tokioje aplinkoje neverta nieko pradėti. Tegu taip būna. Nors tūkstantį metų. Nevalia ardyti švento poilsio.

Zinoma, kai kada ne pro šalį pasimankštinti. Kad ir poetiškai — subtiliai žaidžiant žodžiais.

Poetinė mankšta prasideda tada, kai ašaroti nėra ko, ir dar kai tvenkinyje kurkia varlės, ragindamos pakartoti jų kurkiamą imantrią kalbą. Tuomet prasideda mankšta, ir žodžiai varlės imituoja.

Vargas tau, Jeruzale! — po vasaros dangumi. Anot Jono Aisčio, neateina mintys, nesirašo eilės ir nelaša kraujas rašalu juodu. Bet vasara dar ilga. P. V.

DR. ANNA BALIUNAS
2858 West 63rd Street
AKIŲ, AUSŲ, NOSIŲ IR GERKLES LIGOS
Valandos pagal susitarimą

DR. K. G. BALUKAS
Akuserija ir moterų ligos
Ginekologinė Chirurgija
6449 So. Pulaski Road (Crawford Medical Building) Tel. L U 5-6446
8007 W. 83 PL. Justice, III 599-0500
Pirma ligoninė pagal susitarimą. Jei neatliepia, skambinti 374-8012

DR. VL. BLAZYS
PLAUCIŲ IR VIDAUS LIGOS
2501 West 63rd Street
Kampus 63-čios ir California
Val: pirmad., antrad., ketvirtad.
6 iki 7:30 val. vakaro.
Šeštad. nuo 2 iki 3:30 val.
Pagal susitarimą.
Ofiso tel. 476-4042
Rezid. tel. WA1brook 5-8048

DR. PETER T. BRAZIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
2434 West 71st Street
Val. pirm., ketv. 1 iki 7 popiet.
antrad., penkt. 1-5, treč. ir šešt. tik susitarus.

DR. EDMUND E. CIARA
OPTOMETRISTAS
2709 West 51st Street
TEL. GR 6-2400
Val. pagal susitarimą: pirmad. ir ketv. 1-4 ir 7-9; antrad. ir penktad. 10-4, šeštad. 10-3 val.

DR. E. DECKYS
GYDYTOJA IR CHIRURGE
Specialybė — Nervų ir Emocinės Ligos
CRAWFORD MEDICAL BUILDING
6449 So. Pulaski Road
Valandos pagal susitarimą
Rezid. tel. — GI 8-6873

DR. W. M. EISIN-EISINAS
AKUSERIJA IR MOTERŲ LIGOS
GINEKOLOGINE CHIRURGIJA
6182 So. Kedzie Ave., WA 5-2670
Valandos pagal susitarimą. Jei neatliepia, skambinti: MI 2-0001.

DR. A. B. GLEVEKAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Specialybė Akių Ligos
3907 West 103rd Street
Valandos pagal susitarimą

DR. JANINA JAKŠVIČIUS
JOKŠA
VAIKŲ LIGOS
2656 West 63rd Street
Pirmad., antrad., ketvirtad. ir penkt. nuo 12 iki 3 val. ir nuo 6 iki 8 val. vak., šeštad. nuo 1 iki 4 val.

DR. A. JENKINS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3844 West 63rd Street
Valandos pagal susitarimą
ODOS LIGOS — CHIRURGIJA

DR. K. A. V. JUCAS
489-4441 — LO 1-4005
Jei neatliepia 561-1070
Ofisai
Ofisai: 2403 W. NORTH AVENUE
6214 N. Western Avenue
Valandos pagal susitarimą

DR. F. V. KAUNAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
1407 So. 49th Court, Cicero
Val. kasdien 10-12 ir 4-7. Trečiad. ir šeštad. tik susitarus.

DR. TERESĖ KAZLAUSKAS
VAIKŲ LIGŲ SPECIALISTE
9753 W. 143 Street
Orland Park, Ill. 60462
Val. — 846 0829
Valandos pagal susitarimą

DR. P. KISIELIUS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
1443 So. 50th Avenue, Cicero
Kasdien 1-3 val. ir 6-8 val. vak.
Išskyrus trečiadienį.
Šeštadieniais 12 ir 4 val. popiet.

DR. WALTER J. KIRSTUK
(Lietuvius gydytojas)
3925 West 59th Street
Val: pirmad., antrad., ketv. ir penktad. nuo 12-4 val. p. p. 6-8 val. vak. šeštad. 12-3 val. p. p. trečiad. uždaryta.

DR. IRENA KURAS
GYDYTOJA IR CHIRURGE
KIDKIŲ IR VAIKŲ LIGOS
SPECIALISTE
MEDICAL BUILDING
7156 South Western Avenue
Valandos: Kasdien nuo 10 val. ryto iki 1 val. popiet.
Ofiso telefon. RE 7-1186
Rezid. telefon. 339-3919

DR. J. MESKASKAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Specialybė vidaus ligos
2454 West 71st Street
(71-os ir Campbell Ave., kampas)
Val: pirmad., antrad., ketv. ir penkt. Nuo 3 iki 7 val. p. p.
Tik susitarus.

DR. ROMAS PETKUS
AKIŲ LIGOS — CHIRURGIJA
Ofisai:
111 N. WABASH AVE.
4200 N. CENTRAL AVE.
Valandos pagal susitarimą

DR. FRANK PLECKAS
OPTOMETRISTAS
(Kalba lietuviškai)
2618 W. 71st St. — Tel. 787-5149
Tikrina akis. Pritaiko akinius ir "contact lenses"
Val. pagal susitarimą. Uždaryta treč.

DR. LEONAS SEIBUTIS
INKSTŲ, POSLES IR PROSTATOS CHIRURGIJA
2656 W. 63rd Street
Val. antrad. nuo 1-4 popiet ir ketv. nuo 5-7 vakaro
Ofiso tel. 776-2880; rez. 448-5545

DR. J. J. SIMONAITIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Adresas: 4255 W. 63rd Street
Ofiso tel. RE 5-4410
Rezid. GR 6-0617
Valandos: pirm. ir ketv. nuo 1 val. iki 3 val. p. p. ir nuo 7 iki 8 val. v. antr. ir penkt. nuo 1-3 val. p. p. ir vakarais pagal susitarimą

DR. VYT. TAURAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Bendra praktika ir moterų ligos
Ofisai ir rez. 2653 W. 59th St.
Tel. P.ROSPECT 8-1223
Ofiso val: Pirm., antr., treč. ir penkt. nuo 2 iki 4 val. ir nuo 6 iki 8 v. v. šeštad. 2-4 val. popiet ir kitu laiku pagal susitarimą.

DR. V. TUMASONIS
CHIRURGAS
2454 West 71st Street
Val: pirm., antrad., ketv. ir penktad. 2-5 ir 6-7 — Iš anksto susitarus

DR. F. C. WINSKUNAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3107 West 71st Street
Valandos: 1-6 val. popiet
Treč. ir šeštad., pagal susitarimą

DR. PETRAS ZLIOBA
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
6234 S. Narragansett Avenue
Val: pirm., antr., ketv. 2-5 ir 6-8, penktad. 2-5. Šeštad. pagal susitarimą

L. Lankauskas talžo dabartinę Lietuvos tikrovę

PR. VISVYDAS

Žmogaus sumaterialėjimo apnuoginimas — tai, tur būt, viena pagrindinių temų šiuolaikinėje beletristikoje. Kovoti prieš dvasinį skurdą yra tradicinė rašytojų pareiga, žinoma, ne visur vienodai suprantama ir ne vienodai išreiškiama.

Jei Vakarų pasaulyje literatūra su utilitarizmu galuojasi rafinuočiau, sakyčiau, atlaidžiau, kaip su tam tikra žmonių psichine bei socialine neišvengiamybe, tai sovietinio socializmo rėmuose utilitarizmas prasikiša kaip visą sistemą kompromituojanti nuodėmė, ir literatūrai, ima šaukti: „Dangus griūva!“ Teoretiškai ten jis ir negali klestėti: juk nuo pat lošio žmogus yra „švarinamas“, mokomas tarnauti valstybei ir liaudžiai. Valstybė rūpinasi visais, o neklaidingoji partija visiems nurodo pačius sėkmingiausius doro gyvenimo būdus. Ko daugiau reikia. Tam tikslui panaudojama spauda, literatūra, kinas, menas, visokia elektroninė informacija. Žodžiu, nuo kasdienio dorovinio svorio sovietijos kalvėje ir akmuo turėtų pavirsti gardžių blynu, vilkas avinu, velnias angelu.

Deja, žmogus nėra nei akmuo, nei vilkas, nei velnias. Nežiūrint moralinio spaudimo, eilinis mirtingasis per amžius išlieka savo instinktyvių „silpnųjų“ sėbras, labiau linkstantis į dumbliną žemiškumą, negu į sparnuotą altuizmą.

Kad taip yra, įsitikiname skaitydami įdomią rašytojo Romualdo Lankausko prozą. R. Lankauskas (g. 1932 m. Klaipėdoje) jau ne kartą yra smagiai aprašęs dabartinės Lietuvos gyvenimą savo novelėse, o ypač apysakoje „Džiazo vežimas“. Jo taiklus, lakoniškas, lengvai skaitomas stilius, padruskintas ironija ir kandžiais pavažiavimais („Iš jo bus daktaras kaip iš užpakalio triūba“) žavė kiekvieną skaitytoją. Ir naujai parašytame romane „Netikėtų išsipildymų valanda“ jis vėl be pasigailėjimo talžo čiavimą, gobšumą, melą, abejingumą, karjerizmą, sugyvuojimą, girtuokliavimą, gamtos naikinimą. Taip rašyti, kaip rašo Lankauskas, reikia turėti pilietinės drąsos. Kritikuodamas Lietuvos

negeroves, Lankauskas norom nenorom literatūrinės tiesos pirštu duria ir į pačią sistemą, dėl kurios sukurtų sąlygų žmogus, išsigėdęs naudoti malonumą, yra tiesiog verčiamas grobstyti valstybinį turta.

Romane pasakojimas vyksta pirmuoju asmeniu, realistiškai, pasivaduojant vidiniu monologu, sapnais ir trumpomis vizijomis. Pasakojantis herojus — studentas Darius Minelga — yra jautrus, labai pastabus jaunuolis, savo psichika nepritampęs prie dvasiškai skurdžios aplinkos. Veržlus idealizmas Darių veda į visokius konfliktus su gyvenimu. Jam daug kas kliūva: sukčiavimu pralobė, tarpusavy nuolat besirieją tėvai: priekabinga senele; neištikima mylima draugė Milda; namuose lepinamas pūdelis Kikas... Autobuse ar traukinyje Darius visuomet susiduria su nevalyva, agresyvia publika. Žiūrėdamas į eilinius kavinės lankytojus, jis samprotuoja: „Prie kolonos iprastinėje savo vietoje užkandžiauja Bilbokienė, įžymioji liežuvininkė, ant kurios liežuvio galo, kaip sako, lengvai gali visas miestas sutilpti. (...) Daug čia visokių reikalų sprendžiama, nes svarbiausia nebūti kvailam ir gerai gyventi. Tai šventas daugelio tautais aptekusių čiabuvių tikslas, glemžiant kuo daugiau visokių materialinių vertybių, jų paprasta filosofija ir gyvenimo prasmė. Tėvyne? Tauta? Ateitis. Kultūra? Prašom nekvaršinti tokiomis klausimais galvos“.

Išskyrus ištikimą mokslo draugą Augių, rimtai bestudijuojantį mediciną, kiti Darius artimieji yra fantastai ir keistuoliai. Būtent: ligotas, hipertonijos kankinamas, kadaisė buvęs linksmas muzikantas Balandis; visuošenės nepripažintas abstraktaus meno tapytojas Narvydas; senelis Minelga — kūrybingas medžio drožėjas, senojo kaimo ir gamtos mylėtojas. Šitie žmonės, visiškai atitokę nuo standartinės gyvenimo srovės, priklauso tauriajai žmonijos pusei. Aiman, ji yra nedidelė ir jau nykstanti. Jos būklė simboliškai išreiškiama užrašė, kurį Darius pirmą kartą pamato ant lifto sienelės: „Žmonės mirkit!!! Pasaulis — dykuma.“

Jame nėra ką veikti.“ Balandis savo pasaulėžiūrą nusako šitaip: „Reikia ką nors mylėti — moterį, tėvynę, savo darbą, arba grožį, nes be meilės gyvenimas tiek tevertas, kiek tuščių riešutų saują“. Dėl nepagydomos ligos Balandžio dienos suskaitytos. Tuo tarpu tapytojas Narvydas galuojasi su kūrybos mirtimi, „Žmonėms nusispiautį į mano kūrybą. Jiems reikia televizorių, šaldytuvų, automobilių, bet ne meno“, sako jis Dariui. „Jeigu iki gyvenimo pabaigos niekam mano kūrybos neprireiks, ją sunaikinsiu“.

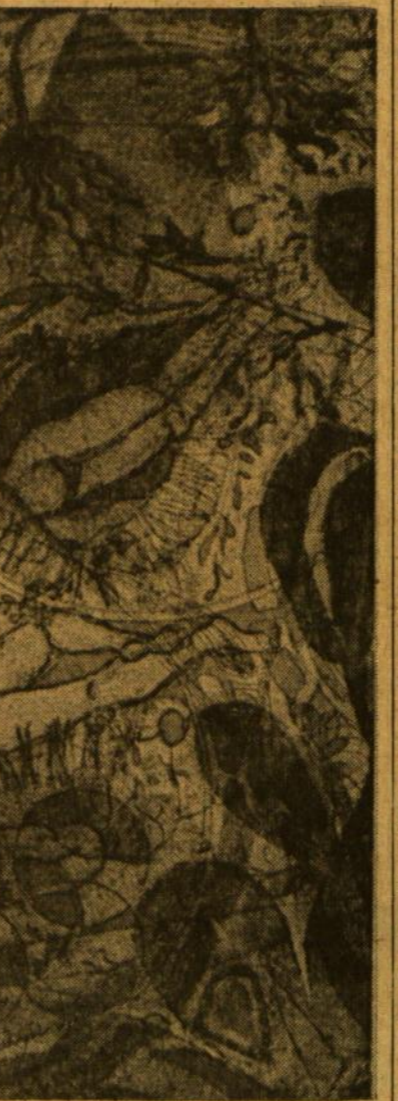
Kažkoks kerštingas tipas, norėdamas atsiskaityti, parke užpuola Darių. Vaikinas besigindamas užpuolėją gerokai primušo ir vėliau, senelei užsiminus apie niekam mano kūrybos neprireiks, ją sunaikinsiu“.

Marija Ambrozaitienė

neliginant tapytojas Gauguin'as, nuo slogios, dvasiškai niveliuojančios aplinkos. Suprantama, tolimu salų laisvė jam yra nepasiekiamą (tam reikėtų keliolikos prašymų ir keliasdešimties valdžios antspaudo). Darius tik nusidangina provincijon, pas savo senele, gyvenantį senoje kaimo troboje ir visai nenorintį naujos kolūkių gyvenvietės patogumų. Gamtos grožis ir senelio dvasinė bei fizinė globa sustiprina Darių. Beklaidžiodamas laukuose, kartą susitinka su degtinę geriančiais melioratoriais. Jų prikalbintas prie laužo, braukdamas gitaros stygas, užtraukia liūdną, susimąstymą sukeliančią dainą:

Dangus toks beribis, dega žvaigždės aukštai, einu aš per Lietuvą, mano žaliąją Lietuvą, ieškau žmogaus, kuris pasakytų, ką turiu aš daryti.

Užburtas miškas (ofortas)

Ir t.t.

Nežinia dėl įvykio parke verčia jį grįžti į miestą. Kelionės metu įvyksta neįtikėtina Darius išbandymo valanda. Šalikalėje dega namas. Autobusas sustoja. Keleiviai bėga gesinti. Name, pasirodo, liko mažas vaikas. Darius pamišėliškai metasi į ugnį ir iš palovio ištraukia vaikutį, išneša į lauką, skaudžiai apdėgindamas savo veidą ir rankas. Jis lieka sužalotas visam gyvenimui. Tvarščius nuėmus, pasirodo naujas veidas. Bet koks! — paženklintas užgijusia žaizda.

Žygdarbis Darius charakterio nepakeičia, tik dar labiau sustvirtina jo jautrią humanistinę laikyseną. Štai ką jis siūlo žurnalistui, atėjusiam į ligoninę gauti žinių apie įvykdytą heroizmą: „Jeigu būtinai norit rašyti, tada parašykite štai ką: ligoniai neturėtų gulėti koridoriuje, laikas pastatyti naują ligoninę, pagerinti maistą“. Dar siūlo kitą temą — rašyti apie „grubumą, chamizmą, storžieviškumą ir apskritai kultūros stoką mūsų gyvenime, įvairios jo srityse“.

Stebina mus ne tiek nuomūms priekaištai gyvenimui, kiek pats faktas, kad jie iškyla krašte, kur per 30 metų komunistai primygtinai formavo žmonių morale, girdamiesi visokiais laimėjimais šioje srityje. O iš tikrųjų rezultatai lygūs nuliui. Kai kas pasakys: tai labai trumpas laikotarpis. Gal ir trumpas. Gal dar reikės 30-ties varganų metų. Kanturybė yra didžiausia dorybė. Bet tik tol, kol žmogus kantriai leis vedžiojamas už nosies.

Kai kur R. Lankausko antpuoliai prieš žmonių utilitarizmą atsidooda jaunuoliška bravūra bei moralizavimu. Tokiais atvejais nukentčia meniskumas, prasikiša šališka publicistika — noras įgelti, ką nors pasmerkti, pamokyti, nesistengiant gilintis į tikrąsias negerovių priežastis, ar į neigiamų veikėjų psichologines gelmes. Bet tie atvejai reti. Aplamai R. Lankausko plunksna vaizdžiai, meniškai nubrėžia gyvą dabartinės Lietuvos gyvenimo panoramą. Taip ir junti apyptakos pulsą.

Itin džiugina — tiek literatūrine, tiek tautine bei žmogiškąja prasme — R. Lankausko herojaus polinkis vesti drąsų dialogą su savimi, kartais klausiti esminių etikos klausimų: „Kur einame? Kur einu aš“. Ir tuoj žmogiškai prisipažinti: „Niekas

Lietuvių liaudies menas — kaukės

Medardas Bavarskas

GUNDYMAI

Savo kelionės pradžioje aš tris kartus, nors ir svetimomis lūpomis, tavęs išsižadėjau, kaip Kristus gundomas tyruose tris kartus nepuolė kniubščias prieš tave, Ir nejauku tau vaikščioti tik ką pražydušiom alėjom Ir nejauku gyventi tau mano kelionę baigiančiam laive.

Ir kartais gaila man tavęs jau pasirinkusio puikybę... Kurgi puikybė atmeto, bet nepajėgiamio manęs palikti. Tik tu, kaip kirminas, šliauži alėjomis, vos tik pražydušiom, Drebėdamas, kad nesuprastume, kaip silpnas tu esi.

Štai aš, mirtingas, turiu daugiau užu tave puikybės. Atstumtas kartą, aš niekad nebandau atgal sugrįžti. Tu negali nei susargdinti manęs, nei tu gali pagydyti, Nei tu gali aukštyn pakilti, nei tu gali žemiau nukristi.

O kartų dešimtį daugiau nei tu esu atstumtas aš ir išsižadėtas, Nesivairau, kaip tu, kaip kirminas žeme, Nors ir sunku, nepaprastai sunku nebūti mylimam ir nieko nemylėti

Ir nežinot kame prasmė ir išeitis kame. Ar išsižadi velnio? Kas jis? Ir kur jisai gyvena? Ir jo darbu? Kokiu darbu? Aš jų nežinau. Ir jo puikybės? Kokios puikybės? Aš tegirdžiu tik jo vaidinamą verkslenimą,

Tik silpnavaži parduolusį matau.

Bet jis gyvena su manim, nors aš jam ne mažiausios pagarbos nerodau.

Dėl jo bailumo aš jo nebijau. Galingas jis, girėžiu, bet kartais man atrodo, Kad tikėtai žmonės, prie to ką turi, pridėjo jam daugiau.

Bet jis nepaiso to ir nuolatos su manimi gyvena. Atstoki nuo manęs, šėtone! Tu nesulauksi mano amžinos mirties!

Bet štai vėlyvas svečias į duris klabena Ir neatstojojantis jau dėda ranką ant peties.

man šito nepasakys“. Atseit, vi-čių pagalbos. Pagrindė pats indidinių problemų sprendimams vidus suranda savitą terapijos žmogus nieiško partinių išminbūdą. Savitą prisikėlimą.

Kortų pasaulis

PETRAS MELNIKAS

Didysis Teisėjas užsirašo ne mūsų laimėjimus ir pralaimėjimus, bet KAIP buvo lošta.

G. Rice

Vengrai fronto neišlaikė. Fabrike neramu.

Fabrika direktorius, malonus provincijos inteligentas, pasišaukęs Povilą į savo kabinetą, staiga stato jam pasakiškus reikalavimus. Povilas pyksta.

Niekad nebūčiau rinkęsis Jūsų bendrovės, jei tai žinočiau, — jis nedrąsiai išreiškia savo nepasitenkinimą.

Direktorius veidas nei kiek nepasikeičia. Jis pasitaiso akinius ir tuo pačiu tonu tęsia.

Tamsta esat gero elgesio ir mes to nepamiršime. Vis dėlto, būtų laikas, kad Tamsta neignoruotumėte tai, jog dirbate pas mus ne laisva valia.

Povilas nežino ką atsakyti. Ne laisva valia! Šimtus sunkiausių uždavinių ir problemų išsprendžia bendrovė! Ir visa tai ne laisva valia! — galvoja Povilas. Atrodo šis iš paviršiaus malonus ir mandagus senukas žino mano „paslaptį“. Bet nuo kada? Ar tik ne nuo pirmos dienos, prieš metus, kai čia įstojau dirbti?

Sučiškia telefonas. Direktorius ištisia ranką ir klausosi ragelio traškėjimo. Jis kartą nuo karto dirsteli tai į Povilą, tai į krūvą popierių ant milžiniško stalo.

Ne laisva valia! — vis dar kankinasi žeis-

tas Povilas. Jei šitai tiesa, tai jis direktoriui yra nulis. Ne asmuo. Lygiai toks pats, kaip prieš metus, kai dar ieškojo darbo. Išbadėjęs ir išvaręs, Povilas baldėsi po kelis miestus ir į ne vieną bendrovę jis nuolankiai kreipėsi, kad jį priimtų... Kad tik jį priimtų! Jis tampė savo sunkų lagaminą iš traukinio į traukinį. Iš stoties į stotį...

O traukiniai raitėsi slėniais, kalnais ir lygumom — juodos gyvatės su šniokščiančio slibino galva... Slėniuose dundėjimas nešė miesto triukšmą į ramų peizažą... kai kur šuva sulodavo — matėsi jo drebantys kūnas — ar laukuose pakėlus galvą ūkininkas palydėdavo akimis triukšmingą mechanizmą...

Povilas stebėjo pro vagono langą tankią Jugoslavijos girią... Lekiančios pilkos uolos į jį rūščiai žiūrėjo...

Pasakiškas kraštas, — jis užkalbino raudonų žandų keleivį, spoksantį pro langą.

Pasakiškas... — atsakė tas su negirdėtu tarimu.

Jugoslavav? — Ne.

Vengras? — Ne.

Italas? — Ne.

Belgas, olandas, danas? Anglas? — ir Povilas sustoja, išsigandęs savo balso.

Juk girios čia knibžda anglų parašutinininkais! — U-ū-ū-ū-ū... švilpė metalinis traukinys, o kalnai tuo pačiu jam atsakė.

Nepraėjo nei pusvalandžio, kai Povilas buvo areštuotas. Kodėl? Naujas patvarkymas: leidmai naudotis geležinkelium. Be to, traukiniuose per daug parašutinininkų. Jo tarimas angliškas...

O kur dingio raudonų žandų bendrakeleivis? Povilas daugiau jo ir nematė.

Išlaipintas stotelėje, apklausinėtas vietos girininko ir įleistas į miniatūrinį kalėjimą su aštriu plieninių durų „dang-bang“ ir raktų „čer-rekšt“ Povilas susimastė... Jam atrodė, kad štai, visai netikėtai, jam kažkas pakio blogą kortą...

Kalėjimo lubų skliautas ankštas. Apie dešimt tamsių figūrų sėdi ar stoviuoja ant pakreikto šieno... Tamsoka...

— Iš kur? — Kodėl? — Kaip ilgai?

Tai balsai, kurie ataidi lubų skliautuose. Niūru... Pro durų langelį kažkas pradėjo romantišką pašnekėsį su moterų kambario išbaltais veidais. Matyti jauni ir seni veidai, nešukuoti plaukai, nešvarios rankos...

Naktis gan ilga. Sunku užmigti, nes šienas dulka ir traška po judančiais kūnais. Kitą rytą jis jau kitur — mažesnė patalpa ir vienas. Pasilypėjęs prie lango, jis stebėjo srauną upę, aukštus kalnus ir taikingą panoramą. Po pietų jis susilaukė ir draugo. Cigonas! Tikras kavalierius! Apsirengęs, kaip vestuvėms, kvepia žibutėm, apsupkęs ir iškalbus. Pasakojo anekdotus ir galo nesimatė. Tačiau nepakentė linksmy balsų iš „anapus“ pasaulio. Prisipažino Povilui, jog kartą verkęs, klausydamas šokių ritmo pro kalėjimo langą...

Atėjo ir sekmadienis. Pusryčiai neblogo. Iš tūli atplaukia bažnyčių varpų gaudimas... Skauda po širdim, lyg vabalai ten ropinėtų... Ir žigonui nekaip. Už šiukšlių pavalymą kalėjimo kieme Povilas atlyginamas kepalu...

— Be abejonės, ponas burmistre, — pertraukia jo minčių siūlą direktorius, stebėdamas ragelyje Povilui nematomą veidą, — rytoj sąrašai bus paruošti, išskyrus šėštą bloką... Kaip tai? Užteks keturių?.. Tik septinta, aštunta, devinta ir dešimta? Taip, taip ponas

burmistre... pasistengsime, belieka tik...

O kitą rytą jį tardė. Pavardė, vardas, kur važiavo? Darbo? Darbo čia visiems užtenka! Nuvežė į Darbo įstaigą. Prašau pasirinkti: trisdešimt bendrovių! Jis rinkosi. Ir pasirinko. Bet laisva valia! Iš kortų kaladės užmerkto akim, bet... metus jau čia dirba! Ir direktorius neturi teisės jam prikišti, kad jis išoko į jo bendrovę pro kalėjimo duris...! Juk jis galėjo ir kitą bendrovę pasirinkti. Kita bendrovė — kita korta — ir viskas jo gyvenime būtų kitaip! Jis negalėjo tik... nesirinkti.

Direktorius kabina telefono ragelį. Jis pasiūlo Povilui cigaretę. Povilas paima drebančią ranką ir užsirūko. Dabar bus! galvoja.

Pagal burmistro pasiūlymą, — pradedą direktorius, o Povilas spaudžia kėdės atramą drėgnu delnu, — šeštas blokas šį kartą dar pasilieka iki naujo parėdymo. Tamsta pasiliekat pas mus.

Povilui trūksta žodžių. Jis nevykusiai apleidžia direktoriaus kabinetą. Kieme jį kurtina susisiekimo triukšmas, fabrika dujų tirštas kvapas drasko jo akis. Sirenos švilpia pietų metą. Kažkoks sunkus švino gabalas jo viduj iš lėto slenka vis žemyn ir žemyn...

Kortų kaladė vėl naujai sumaišyta, galvoja Povilas. Kitam žaidimui. Visi žaidžia, nes privalo žaisti. Gyvenimas yra savotiškas žaidimas. Direktorius, burmistras ir kažkas virš jo ir jis. Povilas—silpnas lošėjas papuolė į žaidimą. Cigonas, raudonskruostis keleivis ir girininkas yra taigpi lošėjai. Žaidimo kryžkelėse jų kortos yra silpnos ir nedaug ką reiškia. Bet jos yra reikalingos. Be jų nebūtų jokio žaidimo, jokios įtampos.

Septintas, aštuntas, devintas ir dešimtas blokas rytoj išvažiuoja, nes vengrai neišlaikė fronto!.. Šeštas pasilieka. Ir Povilas su jais!

Jo blokas turi laimingą numerį! Šeštas numeris šį kartą yra laimingas. Bet ar ilgam? Juk nauji blokai bus įkurti, nauji žmonės juos užpildys ir žaidimas, pradžioj be įtampos, baigsis kaip šiandien — laimėtojais ir pralaimėjusiais.

Povilas turi žaisti! Jam kitos išeities ir nebėra, nors pats žaidimas ir nebūtų vertas net skatiko. Jis turi atrasti kitą laimingą numerį! Būtinai! Bet kaip?

Ar laiko atžvilgiu laimingi numeriai neturi savo pasikartojimo principų? Povilas šį vakarą stebės kortas lošančius draugus! Jis studijuos numerių kombinacijas, skaičius ir braižys galimybių kreives ir, galų gale, atras laimingą numerį!

Po to, jis pareikalau perkelti jį į kitą bloką. Į kitą bloką — su laimingu numeriu! Niekas nežinos kodėl. Niekas nežinos, kad ir Povilas pradėjo žaisti.

Ar apsimoka žaisti? Štai jau antra diena, kai Povilas matematikoj ieško laimės. Galimybių kreives jam susikerta taške 2.063. Jis paprašo perkelti jį į antrą bloką.

Praeina kelios savaitės. Frontas neišlaiko. Pirmas, antras, trečias ir ketvirtas blokas gauti įsakymą pajudėti į Vengrijos pusę. Nustebejęs ir nusivylęs Povilas paklusniai juos seka. Kelionėje jis perskaičiuoja viską iš naujo ir atranda... klaidą! Laimingas numeris yra 6.475! Bet jau per vėlu. Tik kiek vėliau jį pasiekia žinia, kad likusieji bokai, fabrikas, kur jis dirbo, ir miesto dalis laike bombardavimo smarkiai nukentė. Ar lošimas ir klaida jam apsimokėjo? Povilas to nežino. Gal ir gerai, kad jis nežino.

Lietuvis universitetui įsteigė botanikos sodą

Profesorius Jonas Kuprionis arti 20 metų dėstė miškininkystės mokslus Louisianos Technologijos universitete. Jo sritis yra sumedėjusių augalų genetika, propagavimas ir auginimas. Turėdamas platų teoretinį ir praktinį patirtį jau iš Lietuvos, kur 10 metų sėkmingai dirbo miškų tarnyboje ir 5 metus dėstė Ž. O. akademijoje, vėliau Vlniaus universitete, žinias papildė, dirbdamas Vokietijos miškų ūkyje ir pagaliau išsidamas papildomas studijas JAV, Michigano universitete. Tad ir darbas Louisianos Tech. universitete jam gerai sekėsi. Tą liudija ir faktas, kad JAV Agrikultūros kolegijų profesorius s-ga jam suteikė "iškilias profesoriaus" vardą. Taip pat pagal jo būdo savybes jam sekėsi labai artimai susigyventi su jaunimu — studentais ir turėti gausiai draugų profesūros tarpe.

Šalia dėstyto universitete jis vykdė eilę miškų tyrimo darbų, daugiausia genetikos, medžių veislių pagerinimo ir aklimatizacijos srityse. Šiam darbui savo žinioje turėjo specialią laboratoriją, šiltnamį, medelėlyną, kur išaugindavo įvairių vietinių ir užsieninių veislių medelius. Juos panaudodavo ir universiteto rajono apsinominams. Eilę metų jis buvo skiriamas vadovauti universiteto rajono pagražinio komitetui, kurį sudarė įvairių fakultetų profesūra. Taip bedirbant, iš universiteto vadovybės jis gavo plotą žemės, kur užvedė miškų tyrimo plantaciją. Vėliau jis paprašė duoti jam didesnę plotą įrengti arboretumą, arba botanikos sodą. Gavęs daugiau kaip 50 akrų plotą, jį išplanavo, pagal dirvos sudėtį ir paviršiaus reljefą nustatė kur, kokie ir kurių kraštų medžiai bei krūmai tinka pietiniame JAV klimate auginti ir emėsi sodinimui. Iš visos Amerikos valstybinių ir daugelio privačių pramoninių medėlynų išrašė visokiausių veislių vietinių ir užsieninių medžių bei krūmų, kitus pats išaugino iš sėklų ir taip intensyviai dirbdamas, per kelias metų apsinodino visą plotą. Čia buvo medeliai vietinio rajono, taip pat galintieji augti Louisianos klimate kitų JAV rajonų ir daugelis užsieninių iš visų kontinentų — Europos, Azijos, Australijos, Pietų Amerikos, Afrikos.

Mums, lietuviams, itin įdomu, kad Louisianos Tech. arboretume auga ir pušaitės iš Lietuvos. Tai vienintelės viešnios Amerikoje. J. Kuprionui, nors su gerokais sunkumais, pavyko gauti iš Lietuvos Miškų tyrimo instituto pušies ir eglės sėklų. Lietuviškos eglaitės neišlaikė (aplamai Louisianos klimate eglė neauga), bet pušaitės, paugintinos medelyne ir persodintos į arboretumą, auga palyginti neblogai. Prie jų padėta atitinkama iškaba.

Šiam arboretume yra ir daugiaaukštis JAV yra paprotys, kad kiekviena valstija turi pasirinkti oficialų savo medį. Vėž ilinojaus medis — ažuolas — ambiasėklis (labai didelės gi-

lės), Kalifornijos — sekvoja ir t. I. Kuprionis šiame arboretume, palei ežerėlį, išvedė specialią alėją, kurią pavadino "All States Tree Avenue" (visų valstijų medžių alėja), paprašė visų valstijų atsiųsti savo medelį ir palei šią alėją juos susodino. Tokia visų JAV valstijų medžių alėja bene vienintelė šiame krašte.

Pačiam šio arboretumo centre yra sudarytas garbės medžių ratas, kur įvairūs žymūs asmenys pasodina savo medį — kurios nors veisies žuolą (JAV auga apie 40 skirtingų veislių ažuolų). Taip pvz., šio universiteto prezidentas savo rankomis pasodino

Lietuvos pušaitė Louisianos universiteto arboretume ir jos sodintojas prof. J. Kuprionis.

ažuolą, viceprezidentas, Louisianos vyriausias miškininkas ir t. t. Šio rato centre J. Kuprionis pasodino simbolinį Louisianos valstijos oficialaus žiedo medį — magnoliją. Šis medis turi įstabaus grožio žiedus. Atsitiko taip, kad kai buvo oficialios šio arboretumo atidarymo iškilmės, universiteto vadovybė šio botanikos sodą steigėjui padarė staigmeną: tą medį pavadino — "Profesorius J. Kuprionis".

Kai arboretume medeliai buvo sodinami, jie buvo maži — kiti tik po kelis lapelius turėjo. Palankiose Louisianos klimato sąlygose per 10 metų jie gerokai paaugo, kiti pasiekė apie 20 pėdų aukščio. Jų tarpe yra labai daug tokių, kurie įvairiais metų laikotarpiais apsipila įvairiaspalviais žiedais, ypač krūminiai medeliai. Jie planingai išskirstyti po visą plotą. Susidaro gražus, patrauklus parkas, kuris dabar gausiai lankomas, ypač moksleivių ekskursijų.

Ši pavasarį vienas lankytojų, kuris yra anksčiau baigęs šį universitetą ir dabar turi sėkmingą verslą medžio pramonėje, susižavėjęs arboretumo vaizdu, įteikė universiteto prezidentui 3,000 dol. čekį. Sutarė, jog ši suma būtų panaudota universitetui tokią formą, kad būtų pagerbtas šio arboretumo įkūrėjas. Nustatė šio universiteto didžioji bibliotekoj Louisianos Tech. arboretumo steigėjų J. Kuprionio vardu įrengti specialų skyrių, kuriame būtų kaupiami tiek vietinė, tiek užsieninė gamtos grožio literatūra, apimanti arboretumus, botanikos sodus, parkus, landscapingą bei įvairių dekoratyvinių medžių propagavimą bei auginimą. Konkurso keliu buvo paruošta ir priimta atitinkama etiketė, vaizduojanti knygas tarp žiedų ir lapų, o apačioje įrašas: "J. Kuprionis, arboretumo kolekcija". Ši etiketė yra įklijuojama pradžioje kiekvienos šio skyriaus įgyjamos knygos.

Universitetas iš savo pusės paskyrė kitą tokią pat sumą, sudarydamas fondą specialiai šios

Gamtos grožinės literatūros skyrius "J. Kuprionis Arboretum Collection" vardu Louisianos universiteto bibliotekoje. Į kiekvieną knygą įdedama jo vardu etiketė.

srities literatūrai pirkti. Numatoma sudaryti platų šios srities skyrių ir išplėsti šiame universitete šios srities dėstyimą. Visa tai tiesiogiai jungiasi su mūsų tautiečio įsteigtu arboretumu.

Antras dalykas — universiteto vadovybė paruošė bronzinę lentą ir ją įmūrėjo į cementinį stovą, kurį pastatė prie ano anksčiau minėto J. Kuprionui dedikuoto centrinio medžio. Lentoje įrašas: "Magnolia grandiflora. Pirmas medis Louisianos Tech. arboretume. Pasodintas Jono Kuprionio, Louisianos Tech. universiteto silvicultūros profesoriaus, 1966 metų lapkričio mėn. Fundatorius Joe B. Walsh" (asmuo įteikęs aukščiausiai minėtą sumą).

Į bibliotekos skyriaus ir memorialinės lentos atidarymą š. m. gegužės 1 d. buvo pakviestas ir arboretumo steigėjas J. Kuprionis. Universiteto prezidentas dr. J. F. Taylor savo kvietime ir iškilmės J. Kuprionui tarp kitko rašė: "Mes giliai vertiname Jūsų darbą universitetui, už ką norime Jums išreikšti viešą padėką. Siunčiu Jums specialų kvietimą į mano ruošiamus Jūsų garbei pietus 1975 m. gegužės 1 d. Arbo-

retumas yra labai didelė vertė Louisianos Tech. universitetui. Mes visada prisimename Jūsų didelį darbą ir viziją, įkuriant arboretumą".

Nuvykęs į Rustoną, kur yra Louisianos Tech. universitetas ir arboretumas, prof. Kuprionis susilaukė iš universiteto vadovybės, profesūros ir gausiai sutiktų jo buv. studentų gražaus pagerbimo. Mieste dominuojančio motėlio Holyday Inn, kuriame jis buvo apsisojęs, didžiulėje iskaboj buvo paskelbta: "Welcome to Ruston, J. Kuprionis". Iškilmingai buvo atidarytas universiteto bibliotekoj "J. Kuprionis Arboretum Collection" skyrius. Po to prezidentas suruošė J. Kuprionui pagerbti pietus. Toliau sekė arboretume J. Kuprionui dedikacinės lentos atidarymas. Šio universiteto Life Science College dekanas atleido tai — dienai studentus nuo paskaitų, kad jie

Bronzinės lentos, dedikuotos Louisianos universiteto arboretumo steigėjui J. Kuprionui atidarymas. Iš kairės: sponseris J. Walsh, viceprez. prof. V. Orr, prof. J. Kuprionis, miškų dept. dir. prof. L. Blackwell, agrikulit. ir miškų fakulteto dekanas prof. H. Barker.

voje prof. Kuprionis savo palinkimą steigti parkus vykdė, sutvarkydamas Dr. J. Basanavičiaus parką Panemunėje, prie Kauno.

Lankantis Rustone, Louisianos, teko gerėtis prof. Kuprionio didžiai vertingais darbais šioje srityje ir džiaugtis jo paties turētu prie savų namų lyg miniatiūrinu botanikos sodu su daugybe nuostabių augmenijos.

J. P. PROTESTANTAI PAKVIETĖ KATALIKĖ PROFESORĖ

Garrett evangelikų teologijos mokykla Evanstone pasikvietė katalikę mokslininkę Rosemary Reuther dėstyti pritaikomąją teologiją. Prof. Reuther buvo žurnalų redaktorių paskelbta kaip viena iš įžymiausių religinių mastytojų pasaulyje. Iki šiol ji dėstė Howardo universitete, Washington, D. C.

Romano sunkumai ir linkėjimai jam

PETRAS MELNIKAS

Jei apsakymas, ar novelė, kurios yra naujesnės prozos formos, turi savo problemų, tai romanas — kiek senesnė forma ir jau kiek nusistovėjusi — vien dėl savo "svorio" yra dešimteriopai nepavaldesnis už mažąją grožinę prozą.

Toks būtų jau vien "matematiškas" romano sunkumas. Ir kas fiziškai pritingi rašyti, romano gal jau vien dėl to neparašys, nors ir apšėiai turėtų gerų norų teoretinį bagažą ir gerų idėjų. Mat, trumpesnį apsakymą, ar novelę galima keliskart pergalvoti ir perrašyti per kelias savaites, gal net kelis kartus, bet romano perrašymai yra kiek ilgesni, ir jų reikia kelių. Pergalvoti gal galima greitai, bet perrašymai, neturint mašinistės, ypač išsivijoj, suėda labai daug brangaus laiko. Ir tai, tur būt, atbaido ne vieną nuo romano.

Bet, sakykime, berašant apsakymus, kartą gimsta mūsuoje platesnė idėja, neišsitenkanti apsakyme. Nugalėjus "matematišką" sunkumą, susiduriama su kitais, kurie, jei nėra nepaprasto noro, vidinio spaudimo mėsistis ir romana, kartais labai sunkiai nugalimi. Atsitinka, kad rašantis užsikerta pusiaukeyje, sunkiai stumiasi į priekį ir galų gale nejudą nė iš vietos. Po ilgesnio laiko, išblukus vaizdams, rašymas vėl tęsiasi, ir vėl užsikertama. Kodėl? Rašantis kartais žino kodėl. Bet kartais pats nežino. Jis pradeda keisti romaną, keičia ašį, bet vėl pakeitimų atsisako, arba ir viso romano. Jei jis jo nesuplėšo, pagavęs reikalingą "toną", romaną gal tęsia toliau.

Gal tokie elementarūs romano sunkumai visai nenusako paties romano, kas jis yra, jo atsidarimo tikslas, jo esmės, bet nusiakio benti šios literatūrinės formos fizinius sunkumus, kurie lydi mūsų romanistus. Ir tik po jų supratimo galime leistis į romano esmę.

Romanas, sakoma, yra gyvybė. Bet tai geriausias norais "padaryta" gyvybė. O gyvybė yra jau labai komplikuoatas dalykas. Tai lyg mokslininko retoroje "sukurta" didelė ląstelė, kuriai reikia ne tik oro, maisto, vandens. Jai reikia ir formos ir dvasios, ku-

rią kaip nors reikia įkvėpti po pirmųjų juodraščių, po antro ar trečiojo perrašymo. Ir čia čia gal prasideda sunkiausioji dalis.

Gyvybės ir formos suplakimas pastebimas kartais kai kurių romanų pradžiose. Jose per kelis ar keliasdešimt puslapių, lyg "įkvėptas", autorius sujungia visą savo romano kompleksiją ir tuos puslapiuose, atrodo, yra visa romano esmė ir gyvybė, kuri beveik alsuoja, jei romanai iš viso gali alsuoti. Bet ilgainiui pastebime, kad romanas tampa paprastesne proza. Ir kyla klausimas: kodėl? Po komplikuoatų atidarymo žodžių romanas ritasi kiek metodiškiau, atrodo, lyg yra nurimęs ir, iš tiesų, tai ir yra romano pradžia. (Nuo to momento iš ramumo idėja ritasi pakeičiui į kažką). Gyvybinga pradžia parodo, kad autorius bent žino, kiek reikia gyvybės sumoje ir kiek jos bus sumoje. Bet visame romane tokios koncentracijos, visų gyvybinių stygų palietimo, autorius nenaudoja. Jis pradžioje tik duoda skaitytojui pavyzdį, parodo, kiek tos gyvybės romano "sumoje" galėtų būti.

Iš kitu, ypač išsivijoj sunkiai nugalimų sunkumų, reiktų paminėti tą, kad labai svarbu autoriui būti objektyviu. Romanistui yra geriau nemokėti, bet rodyti. Nesimti įrodinėti, ginti savo įsitikinimus, nors jie būtų ir teisingiausi. Neginti savo pažūrių, nesikabinti prie neigiamo herojaus, nekelti teigiamo. Ir tai yra labai sunku. Romanistas turi būti aukščiausiai pasaulėžiūrių ir partijų, nes kitaip jis pasidaro publicistu. Jis turi galvoti, kad net ir girtas latras, pargriuvęs balon, yra žmogus. Sukčius, išnaudotojas ir turuolis, kuriam tarnas gal atneša prie stalo pietus — visi yra žmonės. Aišku, čia reikia didelės savitvarkos. Mat, vis noriši šaukti ir mokyti latrą blaivybės, turtuolių lygybės, kitos partijos žmogų savosios neklaidingumų. Bet tai nėra romanisto darbas, tam yra kitos formos, nors dažnai romanistai (iš pykčio) to nepaiso.

Jei romanistas yra stebėtojas, reiškia jis pats neveikia, o tik aprašo taip, kaip yra. Veikime jis praranda dalį energijos. Įkaršty rašydamas apie jį jaudinančias problemas, jis neapsaugo savo

žmogiškos ašies romane. Galima sakyti, net gyvenime jis saugo savo vidinį įkarštį romanui. Nešvaisto savo energijos, kuri net po gero išsikalbėjimo su žmonėmis kažkodėl sumenkėja. Idealiai jis daugiau tyli, kaip kalba. Daugiau stebi, negu veikia, taupydamas savo neišsenkamus resursus romano gyvybei.

Maždaug tokį romano supratimą turi J. Braine ("Writing a novel", 1974). Jis sako būtų idealu, kad romanistas net nešneketų apie rašymą, stilių, rašytojus, nes rašymas nėra teorija, bet aktyvi eksploracija. Rašymas yra ieškojimas nuolatinės žanro evoliucijos. Ir tai taikoma visiems, kurie domisi šio žanro galimybėmis. Bet, kadangi rašantysis yra visai pasišventęs literatūrai, jis randa, kad kiti (kritikai, skaitytojai) gal ne taip šneka apie ją, ir jis tuomet negali tylėti, nepasakęs ką nors apie šią jo meilėmą sritį, kokių būdu jis domėjis žmogumi ir žmogaus vieta, gyvenime ir pasaulyje.

Sutraukiant, J. Braine praktiškai sako, kad nėra kalbos, jog romanistas yra žmogus, kuris rašo. Jis rašo ir rašo. Ir blogai, kai jis sustoja rašyti.

Jis rašo ne vien iš savo patyrimo, nes jo patyrimai yra labai riboti. Jie nebus riboti, jei jis jaudinasi tuo, kas kitiems nutirka, tuo ką jis mato filme, televizijoje, skaito ar girdi šnekant. Tai jo totalinis patyrimas ir bagažas. Ir tokį bagažą, kaip šiandien, reatas turėjo praetyje.

Jis rašo, matydamas viską vaizdais. Jis mato savo charakterius kaip filme. Ir jei jis jų nemato rašydamas, kaip juos mato skaitytojas?

Jo charakteriai šneka. Jei jie nenori šnekti, jis juos suveda ir "supažindina" ir liepia jiems prasižioti. Dialoge aktyviai veiksmai, nors dialogas neturėtų būti dirbtinis. Dialogas turėtų panašėti į šnekamąją kalbą gyvenime.

Proza, nors ir nėra poezija, turi būti ritminga.

Proza turi atsižvelgti į natūralų balsu skaitančio žmogaus oro įkvėpimą ir iškvėpimą.

"Nuogi" daiktavardžiai ir veiksmavardžiai yra labai aktyvūs, ir gera juos vartoti, jie geriausi. Neverta vartoti daug būdvardžių, neverta juos visur kaitioti, jei jie nėra reikalingi.

Jei nerašomas tiesioginis (Straight) kasdienis romanistas, reikia intrigos. Intriga, jis sako, atrodo fantazija ir neįtikima. Bet, kas įdomiausia, jis sako, intriga

(Nukelta į 5 pusl.)

Philomena sako:

- KAS NETAUPO ATEICIAI, TAS NESIRUOSIA ŠVIESESNIAM IR TINKAMESNIAM GYVENIMUL

CHICAGO SAVINGS MOKA ANT PAPRASTŲ KNYGUCIŲ 5.25%
 \$1,000 įdėtas vieniems metams duos 6.5%
 \$1,000 įdėti 4 metams duos 7.5%
 \$1,000 įdėti 6 metams duos 7.75%

Nuošimčiai priskaitomi kas dieną, išmokami kas trys mėnesiai. Kiekvienas taupytojas yra apdraustas iki \$40,000 per Federalinės Valdžios Apdraudą F. S. L. E. C.

CHICAGO ★★★★★

savings and loan association

6245 south western avenue 476-7575

Kultūrinė kronika

PROF. DR. ALFREDAS SENNAS — LITUANISTIKOS INSTITUTO GARBĖS NARYS

Lituanistikos instituto taryba, įvertindama prof. dr. Alfredo Senno, Pensilvanijos universiteto profesoriaus — emerito ir buv. Lietuvos universiteto profesoriaus, ypatingus nuopelnus lietuvų kalbotyros mokslui ir Lituanistikos institutui, 1975 metų gegužės 12 dieną išrinko jį Instituto garbės nariu.

ROMANO SUNKUMAI

(Atkelta iš 4 pusl.)
rigos neįtikimumo negalima išvengti! Kas nors, būtinai ir visuomet, skaitytojui ar kritikui atrods neįtikima, ir tiek. Ir čia nieko nepadarysi. Be jokios intrigos romanas atrodė plokščias, autobiografinis. O su intriga bus visuomet dvi, trys vietos, kurios bus neįtikimos. Bet dėl jų autorius neturėtų per daug graužtis. Be rizikos, jis sako, originalios intrigos romanistas niekad nesukurs. Kritikai gali sau dantis laužyti, knaisiodamiesi kas neįtikima, kai tuo tarpu skaitytojas intrigos riziką sveikins, nes jis nori išieiti iš savo monotoniško gyvenimo rutinos.

Gale jis parodo, kaip jo romanas "Room at the top" gimė. Kaip atėjo pirmos idėjos, parodo net pirmųjų juodraščių tekstus, su visais brūkšniukais ir pakeitimais. (Ši knyga vėliau tapo filmu). Jis parodo, kaip iš paprastos idėjos, iš vaikystėje aplankyto didesnio miesto ir vieno kito reginio jis išplėtė komplikuoatą ir su tragiška pabaiga romana. Visa tai labai įdomu, nes labai retas romanistas išduoda savo kūrybos paslaptis.

Jis nesistengia duoti labai daug patarimų, nors jam atrodo, kad vis tik turėtų būti bent 20 skyrių, sujungtų galais vienas su kitu ir kad reiktų koncentruotis į vieną asmenį, bet nerašyti pirmuoju asmeniu, nes toks išpažintinis būdas yra gan ribotas — viskas matoma viena pora akių. Vis dėl to pirmuoju asmeniu rašyti romanai, sako, kažkodėl skaitytojų yra mėgiami, įtikinamesni, ypač, kai jie prasideda lyg autorius išpažintim: Aš gimiau... ir t. t.

Mūsų iševijęs romanui ši knyga įneša keletą įdomių patarimų ir perspėjimų, kurių mums reikia. Žinotina, kad romanas reikalauja labai daug darbo, kad romanistas turi būti virš pasaulėžiūros, kitaip — tampa publicistu, kad jis turi mylėti teigiamą ir neigiamą charakterį, nežūrint, kaip tai yra sunku ir kaip kam, tur būt, neįmanoma, kad romanistas yra stebėtojas ir neįkvoja energijos, iškreipdamas žmogišką ašį romane, ir susilaiko šnekėti apie savo sritį kiek gali, nors ir skaitytojas ir kritikas dantis sau laužo dėl kelių vietų, kurios jiems yra neįtikimos.

Is kitų patarimų gal būtų prisilaikymas ritmo; graži, bet nereikalingų būvardžių vengimas ir intrigos nevengimas. Jis pataria romanistui rinktis: rašyti "gyvą", ar "mirusį" romaną. Gyvu jis supranta: jausti pilną gyvenimą. Mirusiu; bet moralistų, filosofų, ekonomistų, literatų, sociologų, ar atgailaujančių Princų. Toks jam atrodo gan neįdomus buvo atgailaujantis Vronskis "Prisikėlimė", kurį savo laiku D. H. Lawrence priskaitė prie "mirusių". Tai pasirinkimo reikalas. J. Braine tik perspėja.

Gavęs tą žinią, profesorius Sennas atsiuntė L. I. pirmininkui dr. J. Gimbutui tokį laiška:

Gavęs pranešimą, kad Lituanistikos institutas išrinko mane Instituto garbės nariu, noriu Tamstai ir Instituto tarybos nariams išreikšti gilią padėką. Kartu pažadu ir toliau veikti lietuvius naudai.

Praetyje draugiškas lietuvių atsiliepinimas į mano darbą ir veikimą padarino mane kaskart iš naujo tą veikimą toliau tęsti. Jūsų gegužės mėnesio 12 dienos nutarimas paveikė mane taip, kad niekada nenustosiu mylėjęs lietuvų kalbą ir pačias lietuvius. Ir ateityje pasiliksiu Jūsų nuosirdžiu draugu. Esu Ponui Dievui dėkingas, kad man lemta buvo su lietuviais susipažinti.

Ačiū už Jūsų palankumą. Su tikra pagarba
Alfred Senn

LIETUVIŲ FOTO ARCHYVO KONKURSAI

Lietuvių foto archyvas skelbia metinę lietuvų fotografų parodą — konkursą. Paroda vyks Jaunimo Centre, Chicagoje, š.m. lapkričio 21—30 d.

Konkurse bus dvi nuotraukų grupės — juoda balta ir spalvota. Juoda — balta nuotraukos turi būti paties fotografo darbas, spalvotos gali būti pagamintos laboratorijose.

Nuotraukos turi būti bent 8" x 10" dydžio (bet pagėdaujamos didesnės), priklijuotos prie kartono ar įremitos. Ant kitos pusės turi būti užrašytas dalyvio vardas, pavardė, adresas ir nuotraukos pavadinimas. Su ekspozicijai reikiama pristatyti ir nuotraukų kopijas, kurie bus naudojami spaudai ir knygai PARODA '75. Kiekvienas dalyvis gali pateikti ne daugiau kaip dešimt nuotraukų. Galima dalyvauti ir su mažiau darbų.

Jury komisija, kurios sąstatas bus paskelbtas vėliau, atrinks nuotraukas parodai. Kita komisija kūrinius premijuos. Premijuojamas bus visas fotografo darbas, o ne atskiros nuotraukos. Laimėtojas bus paskirtas pinigines premijas dvejose kategorijose: 1) už spalvotas fotografijas (I— 150.00 dol., II — 100.00 dol., III — 50.00 dol.), 2) už juoda — balta fotografijas (I— 150.00 dol., II — 100.00 dol., III 50.00 dol.).

Nuotraukas reikia pristatyti iki lapkričio 15 d. šiuo adresu: Algimantas Kezys, S.J., 2345 West 56th St., Chicago, Ill. 60636 USA. Dalyvavimo mokestis yra 3.00 dol.

Parodos proga bus išleistas foto albumas PARODA '74, kuriame bus atspausdintos rinktinės nuotraukos iš pernyktės lietuvų fotografų parodos. Kitas albumas bus išleistas kitas albumas PARODA '75 su šios parodos reprezentaciniais darbais.

POETAS, ŽURNALISTAS ST. LAUCIUS

Siemet minime dešimtmetį nuo mirties poeto, dramaturgo, žurnalisto Stasio Lauciaus. Mirė jis Chicagoje 1965 m. birž 15 d., būdamas 67 m. amžiaus. Gimnaziją buvo baigęs Petrapily. Tarnaudamas kariuomenėje pastekė kapitono laipsnį, vėliau mokytoja įvairiose mokyklose, kartu bendradarbiaudamas žurnaluose ir laikraščiuose. 1943-1944 m. dirbo Ateities dienraščio redakcijoje Kaune, iševijoje — Grevene — redagavo Mūsų Zo-

dij. Buvo įskūres Anglijoje, vėliau atvyko į JAV. Stellos slapyvardžiu pasirašinėdavo eiliuotąs satyras. Is spaudos išėjo jo Satyros, eilėrašciai: Pirmoji banga, Vytauto karžygiai, vaikams — Po pilkais debesėliais. Yra sukūres gana daug dramų, susilaukusiu net premijų, kaip Kelias iš pelkių, Žydinti žemė, Signalas, Ponios Zydrienės bendrabutis ir keletas kitų.

DEŠIMTMETIS NUO SKUJENIEKO MIRTIES

Latvių rašytojas ir vertėjas Emils Skujenieks savo kūryboje plačiai bendravo su lietuviais, ir galia, kad jo jau nebėra su mumis, net jau 10 metų: mirė 1965 m. birž 11 d., baigdamas 62 metus amžiaus. Buvo gimęs Bauskėje, bet 1922-1928 m. gyveno Lietuvoje, mokytojavo Biržų apskrityje, atliko karinę tarnybą 1 pėst. pulke Ukmergėje. Nuo 1928 m. apsigyvenęs Rygoje dirbo įvairių laikraščių ir žurnalų redakcijose bei knygų leidyklose. Užėjus bolševikams, pasitraukęs į Vakarus ir atvykęs į JAV apsigyveno Clevelande. Buvo lietuvų rašytojų draugijos narys. Rašė noveles, poetas, vaikams kūrinius, dramas, eilėraščius, skriptus radijo programoms. Parašė daug straipsnių latvių ir lietuvų laikraščiams ir žurnalams literatūros, kultūros, visuomeniniais klausimais recenzavo knygas. Išvertė keliasdešimt veikalų į latvių kalbą, jų tarpe Ramono, Spalio, Ciurlionienės, Krėvės, Sruogos, Alanto, Prunskio ("Silpnamė kūnė") ir gausiai vertė eilėraščių bei trumpų prozų, gabalėlių latvių ir lietuvų periodinei spaudai.

FILMŲ ĮVAIRUMAI

Ne vien italai buvo gangsteriai

Beveik lipdamas ant kulnų "Capone" filmui, į Chicago išlanko "LEPKE". Paprastai esame įpratę girdėti apie italų gangsterius (daugiausia Mafia), o antrame spalvotame filme iškelia "herojų" žydą gangsteį.

"Lepke" yra kvaila, nuobodi "The Godfather" imitacija, tačiau žiūrovui pakišama, kaip rimta medžiaga.

Tai vėl gangsteriškas filmas iš 1930 m. Tik šį sykį "išgarsinta" vietovė ne Chicago, o New Yorkas. Tame mieste susispetis kriminalinis sindikatas, kuris šiame filme paprastai yra valdomas žydu nusikaltėliu. Jame rodoma, kaip žydai nori nubraukti iš kelio savo italų konkurentus. Tam jie vartoja (vėl) kukosvaizdžius, šautuvus, peilius, durtuvus ir visokiausius standartinius nužudymo metodus.

"Herojaus" rolėje yra mėlynakis Tony Curtis (pats žydas), vaidinąs Louis Buchalter, 1930-tųjų metų sindikato vadą. Jis pramintas Lepke vardu. Jo žinioje yra tokie "garsieji" gangsteriai, kaip Dutch Schultz, Lucky Luciano, Albert Anastasia ir kiti — gangsterizmo auksinio amžiaus žvaigždės. Lepke yra negailestingus, bekrasūjis gangsteris, kuris pasiekia viršūnę, nes jis nužudo daugiausia, daug greičiau ir efektingiau, labiau susikonzentravęs, negu kiti "neišmanėliai". Jo "karjera" baigiasi (atspėjote!) — elktros kėdėje. Ir pasku-

tinioji scena atvaizduota neestetiškai su visu paruošimu kėdei ir... paskutiniu juo kūno trūkčiojimu.

Filme yra keistų momentų. Čia išdygsta Vaughn Meader, komedijantas, kurio trumpa karjera išgarsino jį, kai jis pamėgdžiojo prezidento John F. Kennedy balsą 1960 m. pradžioje (ir padarė plokštele). Šiame filme jis vaidina Walter Winchell. Vietoje įprastų matyti laikraščių antraščių su paskutiniom skublom karštom žiniom, čia filmas duoda Vaughn Meader kaip W. Winchell, kuris radijo bangomis kreipiasi į "Mr. ir Mrs. America"... apie Lepke. Atrodo, kad anub laiku — ekonomines depresijos ir pasaulinio karo išvakarėse — visa, kuo pasaulis domėjosi, buvo — Lepke, kažkokiu Louis Buchalter ir jo getove.

Taipgi Milton Berle nustebina žiūrovus, perduodamas (rimtame stiliuje) malonų žydą patriarchą, kuris rūpinasi savo dukters — ponios Louis Buchalter (Anjanette Comer) ateitimi.

AMERIKOS PARODA VARSUVOJE

Tautinio muziejaus salėse Varšuvoje atidaryta amerikiečių paroda: "Franklino ir Jeffersono pasaulis". Ekspozitūs parūpino Metropolitan meno muziejus, Nacionalinė meno galerija, Kongreso biblioteka ir Smithsonian institutas o taip pat ir kai kurie lenkų muziejai.

NOBELIO LAUREATO VEIKALAS

Angly vertime iš spaudos išėjo voldečių Nobelio laureato Heinrich Böell knyga "The Lost Honor of Katharina Blum". Išleido McGraw-Hill leidykla.

Book of the Month klubas ją parinko savo nariams.

Anatolijus Kairys
KARONA
Istorinė trilogija
Mindaugo epocha
Tinka vaidinti, skaityti ir deklamuoti mokyklose, susirinkimuose, parengimuose, minėjimuose. Viso trilogijoje yra 9 veikalai, 27 pavaišai, prologas ir epilogas, 220 pusl. Kietasis viršelis su aplanku didelio formato, gražiai išleista. Tai vertinga dovana atostogų, mokslo baigimo ar bet kuria kita proga.
Kaina \$6.50 įskaitant ir pristatimą. Užsakyti —
L. DIALOGAS, 4304 West 55th St., Chicago, Ill. 60632

WAGNER and SONS
TYPEWRITERS,
ADDING MACHINES
AND CHECKWRITERS
NAUJOS — NAUDOTOS
Nuomoja, Parduoda, Taiso
Virš 60 metų patikimas jums patarnavimas
5610 S. Pulaski Rd., Chicago
Phone — 581-4111

CRANE SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION
B. R. PIETKIEWICZ, Prez.
2555 West 47th Street Tel. LA 3-1083
PLENTY OF FREE PARKING SPACE
VALANDOS: SEŠTAD. 9 v. r. iki 12 v. d. — Trečiad. uždaryta
ANTRAD. IR PIENKTAD. — 9 v. r. ryto iki 5 v. vak.
PIRMAD. IR KETVIRTAD. — 9 v. r. iki 5 v. v.
7 1/2% Mokamas už 6 m. sertifikatus.
Minimum \$1,000
PINIGAI ĮNEŠTI IKI 15 D. PELNO NUOSTIMCIUS NUO 1 D. Dividendai mokami kas 3 mėnesiai.
6 1/2% Mokamas už 1 m. sertifikatus.
Minimum \$1,000
PINIGAI ĮNEŠTI IKI 15 D. PELNO NUOSTIMCIUS NUO 1 D. Dividendai mokami kas 3 mėnesiai.
5 1/2% Mokamas už investavimo sąskaitas.
PINIGAI ĮNEŠTI IKI 15 D. PELNO NUOSTIMCIUS NUO 1 D. Dividendai mokami kas 3 mėnesiai.

Saint Anthony Celebrates the Bicentennial with Gifts Galore!

FREE! FREEDOM LINE THERMAL MUGS OR THERMAL TUMBLER SET
Four of the most important events in the struggle for American Independence. All depicted in lifelike four color art.
• The midnight ride of Paul Revere
• Valley Forge
• The Battle of Lexington
• The Declaration of Independence
Set of four double-wall insulated 10 oz. mugs 4 assorted designs
Set of four double-wall insulated 12 oz. tumblers 4 assorted designs
FREE! With a deposit of \$1000. or more, \$6.00 with a deposit of \$300. to \$999.

Other Fine Bicentennial Gifts Available!

Monthly and quarterly dividend checks will be mailed on Certificate of Deposit for those who desire a continuous cash flow.

CLASSES OF SAVINGS:	Minimum Deposit	Per Centage	Annual Yield	Quarterly Yield	Monthly Yield
OPTIONAL SAVINGS PASSBOOK	\$ 10.00	5%	5.126		
PAID-UP SAVINGS PASSBOOK	\$ 100.00	5 1/2%	5.390		
1 year CERTIFICATE OF DEPOSITS	\$1,000.00	6 1/2%	6.541	6.387	6.363
2 1/2 years CERTIFICATE OF DEPOSITS	\$1,000.00	6 3/4%	7.083	6.902	6.863
4 years CERTIFICATE OF DEPOSITS	\$1,000.00	7%	7.899	7.676	7.627
5 years CERTIFICATE OF DEPOSITS	\$1,000.00	7 1/4%	8.173	7.934	7.883

Withdrawals made on Certificate of Deposit prior to Maturity will receive only the Optional Savings Passbook Rate on the principal amount less three months.

Saint Anthony Savings
1447 SOUTH 48th COURT CICERO, ILLINOIS 60650 PHONE 658-6330

ISIGYKITE PATVARIĄ IR EKONOMIŠKĄ SUSISIEKIMUI PRIEMONE
Mes stengiamės duoti lietuviams geriausią patarnavimą ir geriausias pirkimo sąlygas.

CHRYSLER CORDORA
1975 m. Sportinis, ekonomiškas
2 durų Hardtop
Nuo \$4,475.00

PLYMOUTH VALIANT — 2 durų ar 4 durų Hardtop, 6 cilindrių iki 25 mylių galiono

Turime jaunuoliams mašinas: Cadillac, Buick, Pontiac, Oldsmobile ir kitų, taipgi importuotų įvairių kainų. Pradedant nuo \$50.00. Mūsų dirbtuvėse prityrę mechanikai pataisys karoseriją (Body), sparnus (Fenders) ir sureguluos motorą.

BALZEKAS MOTORS, 4030 S. Archer VI 7-1515

EKSKURSIJOS Į LIETUVĄ
IŠ BOSTONO IR NEW YORKO
Kaina nuo \$739.00

DAR YRA VIETŲ ŠIOSE GRUPĖSE

rugsėjo 20 rugsėjo 19
rugsėjo 3 lapkričio 21
gruodžio 19

Prie šių grupių galima jungtis iš kitų miestų su papildomu mokestiu pav., vykstantiems iš Chicago \$118.00
Clevelando \$2.00
Detroito \$1.00
daugiau

Patartina registruotis iš anksto — vietų skaičius ribotas.

Dėl smulkesnių žinių kreipkitės į

TRANS-ATLANTIC TRAVEL SERVICE
393 West Broadway, P.O. Box 116
So. Boston, Mass. 02127
Tel. (617) 268-8764
Savininkė: ALDONA ADOMONIENĖ
Air fares subject to Government approval.

A. TVERAS
LAIKRODŽIAI IR BRANGENYBES
Pardavimas ir taisyimas
2646 W. 69th Street Tel. RE 7-1941

REDAGUOJA ST. SEMENIENĖ, 6507 S. TROY ST., CHICAGO, ILL. 60629, TELEF. 925-5938

ONA KRIKŠČIONIENĖ

1895. IV. 29 — 1965. VI. 21

Šio mėnesio 21 d. sueina dešimt metų nuo Onos Krikščionienės mirties. Jau dešimt metų... O šeimos, artimųjų atminime ji tebėra gyva. Rodos, girdime jos ramų, apvaldytą balsą, logišką kalbą...

Prisimindami Onos Krikščionienės išėta gyvenimo kelią, matome ją visų pirma kaip tipingą ir pavyzdinę atstovę to jaunimo, kuris prieš pirmąjį karą ruošėsi dirbti Lietuvai ir dalyvavo Nepriklausomybės kūrimė.

Studijos Friburgo universitete ir mokytoja Lietuvoje

Išėjė iš vos tebebandančio tautiškai kaimo, jaunuoliai ir jaunuolės veržė veržėsi į mokslą, troško įsigyti žinių, kad būtų naudingi tėvynei. Juos lydėjo grynas idealizmas, nemeluotas optimizmas, tikėjimas į šviesią ateitį.

Nelengva buvo jaunai Onutei Petrauskaitėi, užaugusiai šventosios Žemaitijos gamtoje, siekti mokslo karo metu. Būdama tremtinė Rusijoje, ji gavo stipendiją ir ryžosi vykti į užsienį. Per Švediją ir karo nepretiklių drumsčiama Vokietiją ji pasiekia Šveicariją. Friburgo universitete išmoka prancūzų ir vokiečių kalbų, studijuoja istoriją ir pedagogiką. 1926 m. su diplomu rankoje grįžta į Lietuvą ir pradeda mokytojauti Šiaulių gimnazijoje, įsitraukia į visuomenės darbą. Tai nesutrukdė jai sukurti šeimą ir būti rūpestinga žmona, motina.

Pedagogė, istorikė ir uoli visuomenininkė

Nuo pat jaunystės ateitininkė, per visą gyvenimą lieka ištikima tai ideologijai, reiškiasi kaip sendraugė, pagaliau išrenkama Korp! Giedros garbės pirmininke.

Kai jos vyras, Jurgis Krikščionas, 1926 m. tampa žemės ūkio ministru, visa šeima persikelia gyventi į Kauną. Čia Ona Krikščionienė dėsto pedagoginius dalykus ir istoriją Meno mokykloje, įsijungia į "Lietuvos Vaiko" draugijos veiklą. Ilgametė tos organizacijos centro valdybos pirmininkė, ji darniai bendradarbiauja su priešmokyklinio auklėjimo Lietuvoje pioniere, propaguotoja ir tikra tos auklėjimo srities širdimi bei siela — Marija Nemeikšaitė. Bendradarbiauja su būriu šviesių, pasižventusių idėjų moterų; medicinos daktare Aldona Carneckaitė — Birutienė (Kaune), Bronė Dikiniene (Raseiniuose), agronome ir platau msto visuomenininke Sofija Lukauskaitė — Jasaitienė (Šiauliuose) ir, deja, jau nuėjusioms į amžinybę Vanda Janavičiene ir Dora Petroviene. Joms talkininkavo Vincenta Matulaitytė — Lozoraitienė, viena iš pirmųjų žurnalo "Motina ir vaikas" iniciatorių, taip pat gabi teisininkė Birutė Grigaitytė-Novickienė, visad entuziazmu liepsnojanči Vincė Jonuškaitė - Zaičienė. Ar šio rašinio rėmeluose galima išvardinti visas talkininkes ir visus talkininkus? Draugi-

jos veikla buvo derinama su kitomis moterų organizacijomis, Moterų taryba, Lietuvos motinoms ir vaikam globoti sąjunga ir kt.

Zvelgiant retrospektyviai jau daugiau kaip 30 metų laiko atstume, tenka stebėtis, kiek anomis skurdžiomis pokario sąlygomis buvo pasiekta. Lietuvoje iškurtą daugiau kaip šimtas vaikų darželių (modėrniškų, mūsų gyvenimui pritaikytai pedagoginiais pagrindais, estetiškai įrengtų), vaikų nameliai, paruoštos kelios vaikų darželių auklėtojų laidos, leista laikraštėlis vaikams "Vyturytė" (taip pat jau minėtas — tėvams "Motina ir vaikas"), ruošta paskaitos pedagoginėmis temomis — ir daug daugiau. Kuomet veikla išsiplėtė iki valstybinio masto, Švietimo ministerija perėmė ją.

Kai karo audra, okupacijų žaurnamai sutrypė, suniokino to gražaus darbo vaisius, sudužo ir laimingas Onos Krikščionienės gyvenimas. Atėjo tremties vargai... Tebūnie leista čia įterpti vieną epizodą, kuris iliustruoja,

Ona Krikščionienė-Petrauskaitė (1895 - 1965. VI 21)

DAINOS VIEŠKELIU ŽENGIANT

Susitarus, važiuoju iš Chicago į užmiestį, pasikalbėti dainos meno tema su soliste Praurime Ragiene, pastaruosiu laiku sužibėjusia mūsų dainos meno horizonte. Štai, ir Bloomingdale ir bemaž stiklinis — dr. Leonido, sol. Praurimės ir vaikučių — Laurės ir Pauliaus — Ragų namas. Mane pasitinka giedriai nusiteisusi pati solistė. Tai tikras tešyns šiandieninio žydrojo dangaus! Visame bute vyrauja žydra spalva, tik prieky salono juodas Baby Grand fortepijonas. Vos prisėdę ir pūko minkštumo melsvą sofą — prieš mane atsirado vaizdingos šeimininkės kepsniai ir jos gaminta vaisių sunka. Atsigaivinus, tuoj pradėdu žerti klausimus man rūpima tema:

— Paskutiniaisiais metais jūs nuostabiai dažnai dalyvaujate mūsų kultūrinių renginių programose. O ir profesinio lygio vokalinio meno rečitalį išpildėte Chicagoj su dideliu pasisekimu Gydytojų dr-jos Stipendijų fondo labui. Dabar tarsi š. m. muzi-

kokios paniekos teko kartais patirti DP stovyklų laikais.

Nukenčia už nusistatymą prieš komunizmą

1946 m. Ona Krikščionienė dėstė Detmoldo stovykloje (anglų zonoje) ten įrengtuose vaikų darželių auklėtojų kursuose. Juos remti buvo pasižadėjęs UNRRA'os viršininkas, liuksemburgietis. Patyręs, kad dr. V. Sruogienė ir O. Krikščionienė nusistačiusios prieš komunizmą, stačiai įsūtė. Tuoj, be jokio išėjimo, liepė jėdviem per 24 valandas išsikelti iš Detmoldo! Jokia intervencija nepadėjo, nors Krikščionienė jau turėjo leidimą išvykti pas vyrą į Hamburgą. Daiktai paskubomis įmesti į sunkvežimį ir abi išvežtos į Grono stovyklą. Darganotą dieną jos atsėdūrė prie namų, į skurių ką tik buvo išvežti rusai darbininkai. Duryš, langai išdažyti, krosnys taip pat. Maisto gauti negalima. Grindys biauariai užterštos... ant jų ir nakvynė... Vos po kelių dienų pavyko išsivaduoti. Krikščionienė nuvyko pas vyrą, kuris dėstė Pinnebergo universitete. Ir čia ji mokytojauja lietuvių gimnazijoje, dirba visuomeninį darbą. Tačiau vargai nesibaigia. Seka sunki vyro liga, jo mirtis.

Pirmoji Liet. mot. fed. Chicago klubo pirmininkė

Jungtinėse Amerikos Vaslybėse jau paaugę vaikai — sūnus ir dvi dukros — motiną nuoširdžiai globojo, neleido jai dirbti dėl duonos. Užtat O. Krikščionienė galėjo laisvai dirbti visuomenėi: vėl mokytojauja, skaito paskaitas, kaip ir Lietuvoje, rašo spaudoje pedagoginėmis temomis. Ji tampa pirmoji pirmininkė Lietuvių moterų federacijos Chicago klubo, kurį 1953 m. iškūrė Vincė Jonuškaitė - Zaičienė.

Per anksti netekę žymios pedagogės ir visuomenininkės, liūdedami su pagarba minime jos vardą. K.D.

kinio sezono užsklandai vėl dainavote Motekaitienės dainavimo studijos pavasario koncerte vis labiau pastebama pažanga — o pastarojo dainavimo profesiniu lygiu labai išsiskirdama programoj iš įvairių pakopų dainos studentų. Kur viso to paslaptis? Kur buvote savo trapiosios jaunystės dienos?

Sol. Praurimė širdingai nusišypsojo:

— O, visa mano jaunystė slinko irgi lygiagrečiai su daina. Tik į solistės amžių tada nebuvo tiek kreipiama dėmesio, kaip dabar. Esu skynusi "prizinių" laurų ir tada. Dainuoju ir koncertuoju nuo kūdikystės dienų. Ankstyvasis mano dainavimo menas buvo natūralus, ką žmonės vadina Dievo dovana. Vėliau jis buvo savęs ieškojimo stadijoje, mėgėjiškas, ypač daug dirbau operetės žanre. Man labai gaila, kad net keletas praicitės dainavimo mokytojų neįstengė išvystyti mano dainavimo technikos ir supažindinti su pasauline vokalinio

meno literatūra. Stoka teisingos vokalines technikas, net ir operetės dainuojant, pradėjo savu būdu "keršyti" gerklei — pajutau mažėjantį savo balsą bei jo diapazoną, o ką bekalbėti apie techniškąjį dainos išpildymą! Tada vėl ėmiausį ieškoti balsui pagalbos, kurią radau Motekaitienės dainavimo studijoj. Ten — kiek tik mano šeimos sąlygos man leido, visu uolumu padirbėjus ketverius metus, atidariau ir išvysčiau savo balsą, pajėgų išpildyti nuo koloratūros iki dramatinio pobūdžio vokalinius kūrinius, igijau milžinišką savų ir pasaulinių kompozitorių repertuarą, visa širdimi pamilau rimtąjį dainos meną, pasilikdama operetinį žanrą tik proginiams renginiams. Ypač man patiko pirmą kartą išpildyti labai jausmingą ir dramatinę motinos Lia's rolę "Sūnaus palaidūno" vienveiksmėj operoj, kurią parengė minėta studija ir pastatė tėvai jėzučiai, gi pakartojo Švietimo taryba. Savo šiemetiniam rečitaly pasijau-

Sol. Praurimė Ragiene Debussy "Sūnaus Palaidūno" motinos Lia valdmeny tėvų jėzučių "Laiskai Lietuviams" pastatyme.

čia esanti jau dainos kely su dėjančiu troškimu turtinti repertuarą ir žengti dainos vieškeliu kiek tik leis mano likimas. Motekaitienės studijoj radau ir kitą nemažesnės svarbos dainos ramsčių — tai jos sūnu, pianistą virtuožą Manigirdą, kaip nuolatinį studijos akompaniatorių. Jis laiko griežtą muzikinę "discipliną" kiekvieną dainininką. Tad ir jo talka veda mane profesiniu dainos keliu. Minėtos studijos pavasariniam koncerte dalyvauti buvau kviečiama, kaip studijos absolventė — tai padariau su malonumu iš dėkingumo motinai ir sūnui, parodžiusiems man tikrąjį dainos meno kelią ir, be to, net savo noru parodyti visuomeni, ko gali tikėtis šių studijų lankantis ir rimtai dirbantis jaunimas.

— Pakopusiai tiek dainos mene ir su tiek entuziazmo širdy — kokie atities planai?

— Dainuoti! Artimiausiu laiku — rugsėjo 13 d. esu pakviesta į Los Angeles Lietuvių bendruomenės atidaryti ten kultūrinių rengimų sezoną mano dainų rečitaliu. Yra vilčių su rečitaliais aplankyti Montrealį, Torontą ir kt. lietuvių kolonijas. Ateinančių sezoną planuoju vėl surengti Chicagoj dainų bei arijų —savųjų kompozitorių — rečitalių. Vai, kaip daug mūsų kompozitorių kūrybos perlų nėra skambėjusių mūsų scenose! Vien išėvijęs lietuvių kompozitorių kūrinii užtektų keliolikai rečitalių. Gi stalčiuose ir archyvuose jų niekas negirdi... Dainuoju visur, kur tik būsiu kviečiama! — entuziastiškai baigė dainos temą pokalbi simpatingoji Praurimė. S. L.

— Kai žmogus prisiiekia, jis laiko save patį randoke, lyg vandenį saujoje. Jeigu tada praskečia pirštus, gali savęs daugiau neieškot. Šv. Tomas More

Chicago Lietuvos Moterų klubo suruošto 15-jo Gintaro baltaus debutantės-gintarėlės, supažindintos su lietuvių ir amerikiečių visuomene birželio 15 d. Conrad Hilton viešbučio didžiojo salėj. Iš k.: Onutė Požarniukaitė, Judita Barytė, Giedrė Bičiūnaitė, Sharon Savickaitė, Lori Rimkutė, Sharon Petroshūtė, Rita Dicitūtė, Ann Marie Jagtelaitė ir Danutė Brusokaitė. Nuotr. A. Blyskio

PILNAVERTIS MAISTAS

STEFANIJA STASIENĖ

Istorijos bėgyje keitėsi ne tik žmogaus gyvenimo būdas ir papročiai, bet taip pat ir jo mityba.

Ypač šiame šimtmetyje, kada mokslas, technika ir socialinio gyvenimo pažanga siekia žmogų gyvenimą palengvinti, padaryti jį patogesniu ir kiek galima ilgiau jį pratęsti. Tačiau, ar yra prasmingas ilgas gyvenimas, kai žmogus kankinamas įvairių fizinių ir dvasinių ligų. Tik sveikas žmogus gali būti laimingas ir gyvenime produktyvus. Tad nuo ko priklauso mūsų sveikatingumas?

Manau, kad niekas šiandien neabejoja, jog pagrindinis širdies ir dvasinės sveikatos šaltinis yra gera ir sveika mityba.

Yra pastebėta, jog įvairūs fiziniai ir dvasiniai trūkumai šių dienų bendruomenėje yra atsiradę dėl naujų bei modernių ipročių mūsų mityboje.

Per patarusius 50 metų mes esame nustoję vartoti daug natūralaus maisto: įvairūs komerciniai gaminiai pakeitė namų gamybą, o rafinuotų produktų, kaip pvz. balintųjų miltų ir baltinto cukraus suvartojimas pakilo dešimteriopai.

Išbalansuotas maistas

Tad nenuostabu, kad su šiais naujais mitybos ipročiais padaugėjo ir daugelis degeneratyvių ligų, kaip pvz. arterijų užkalkėjimai, širdies infarktai, medžiagų apykaitos trūkumai ir t. t. Šie trūkumai, žinoma, dažnai išsukia ir per ankstyvą mirtį. Dauge lyje atvejų sveika mityba būtų galima šių nelaimingų atsitikimų išvengti. Nereikia manyti, kad tik persivalgius ar neprivalgius mūsų organizme įvyksta tam tikrų pasikeitimų, tačiau ir normaliai valgant galima susirgti, jei mūsų maiste nebus būtiniausių mūsų organizmui medžiagų. Rafinuotas komercinis maistas mums reikiamų medžiagų kuo mažiau teikia. Tad koks maistas pilnavertis?

Maistas turi pilną vertę tik tada, kada jame visos maistingos medžiagos, kaip baltymai, riebalai ir angliavandeniai bei vitaminai, mineralai ir fermentai yra pakankamame kiekyje ir tinkamai išbalansuoti.

Tad namų šeimininkė, norėdama savo šeimai sveikai maitinti, turėtų žinoti, kurie produktai yra pilnavertiniai ir kaip juos paruošti staliu, kad jose esančios medžiagos nežūtų ir nenustotų savo vertės. Kalbėdami apie produktų pilną vertę, mes turime galvoj naudą, kurią iš jų gauname. Kaip žinome, maistas mums teikia reikiamą kiekį klorojų, kad turėtumėm energijos darbą atlikti ir kad mūsų širdis bei kiti organai galėtų normaliai veikti. Juo sunaikius dirbsime ar sportuosime, juo daugiau klorojų mūsų organizmas pareikalaus.

Šiandien yra labai madoje klorijas mažinti, prisilaikant die-

tos. Tačiau nežūrint klorijų mažinimą ir įvairių dietų, daugelis moterų vis vien skundžiasi per dideliu svoriu, dažnu nuovargiu, galvos skaudėjimu, bloga savijauta ir t. t.

Klorijos ir nenaudingas maistas

Šį paradoksą tenka aiškinti tuo, kad klorija klorijai nelygi. Mat, vienos klorijos, jei taip galima sakyti, naudingos, ir organizmas jas pilnai ir naudingai sunaudoja, o kitos nenaudingos ir jos atidedamos į šalį, kaip riebalai. Tokios nenaudingos klorijos pakelia mūsų svorį ir iškraipo kūno linijas.

Šias nenaudingas klorijas mums teikia riebalai, baltintas cukrus, baltinti miltai ir įvairūs minėtų produktų gaminiai. Cukrus mūsų organizme greit sudega ir mes jo nespėjame viso sunaudoti energijai, tad jis kraunasi kūne, kaip riebalai. Baltinti miltai turi nepaprastai daug krakmolo, nes juos komerciniai paruošiant, jie netenka net 24 naudingų elementų.

Dauguma gyvulinių riebalų, kuriuos valgomie, sunkiai suvirškinami ir nepatenka ten kur reikia, o kraunasi ant mūsų organų, kaip riebalai. Visa tai sudaro didelį pavojų mūsų gyvybei šiais moderniais laikais. Tad stenkimės, kad į mūsų organizmą kasdien patektų kuo daugiau, vadinamų, gerų klorijų, tada būsim sveikesni, energingesni, naudingesni savo šeimai ir tautai.

Seimininkės turėtų į maistą kreipti daugiau dėmesio. Maistas ne tik turi tenkinti mūsų gomurį, bet svarbiausia mūsų sveikatos reikalavimus.

Nevertotini produktai ir maistingieji

Kai kuriuos įprastus vartoti produktus galima visai iš dienos davinio išbraukti. Gyvuliniai riebalai, baltintas cukrus, baltinti miltai mums labai menkai energijos teikia, o tik, virtę riebalais, kraunasi mūsų kūne. Tuos tarpu pilnavertis maistas duoda mums pakankamai energijos, gerą savijautą ir sveikatos. Paimkime, kad ir taip retai vartojamus lieso pieno miltelius. Štai, kiek juose gerų medžiagų: 37 proc. aukštos biologinės vertės proteino, 49 proc. laktozės, kas sudaro geriausią gydytojų ir mitybos specialistų pripažintą cukrų. Be to, svaras šių miltelių turi 5902 mg. kalcijaus, 4606 mg. fosforo, tam tikrą kiekį geležies, vitaminų B1, B2, C ir daugybę mineralų.

Taigi mums reikia pilnavertį baltymų, kurių sudėtin jėina didelis amino rūgščių įvairumas, be to, daug vaisių ir daržovių, kurie mums teiktų pakankamai vitaminų bei mineralų ir apskritai maisto, kuris būtų lengvai virškinamas ir pilnai bei vertingai sunaudojamas. Galima apsieiti be mėsiskų valgių arba jų vartojimą

atitinkamai sumažinti, nes kai kurie augalai mums teikia ir kiekybiniai ir kokybiniai proteinus lygiai kaip ir mėsa.

Augalinio maisto nauda

Harvardo universiteto prof. dr. Jean Mayer sako, jog ir vegetariniu maistu maitinantis žmogui pilnai užtenka energijos šaltinių. Iš augalinio maisto žmogus gali gauti pilną normą baltymų, įvairių vitaminų ir mineralų. Tik vieno vitamino augaliniame maiste nėra, tai vitamino B-12. Šis vitaminas randamas tik išimtinai gyvulinės kilmės maiste. Tą trūkumą galima visada papildyti iš kitų šaltinių. Šį kartą noriu pateikti porą patiekalų be mėsos, kurie ekonomiškai, gardūs ir pilnai patenkins mūsų proteinų ir kitų medžiagų reikalavimus. Tinka ir pusryčiams, ar pietums, ar vakarienei.

Keptos sojos pupos su grybais

Imti: 2 valg. šaukš. safflower aliejaus, 1 puodukas supiaustytų šviežių grybų, 1/2 puoduko kapotų salierų, 1 valg. šaukš. sojos miltų, 1/2 puoduko pieno, 1 kiaušinis, 1 puoduk. pyrago džiovėsių, 2 puod. virtų sojos pupelių, 1/4 arbat. šaukšt. druskos, 1 arbat. šaukš. smulkiai kapotų petražolių.

Paruoštas grybus ir salierus trumpai aliejų patroškinti. Nuėmus nuo ugnies, suberti sojos miltus, supilti pieną, suplakta kiaušinių, pyrago džiovėsius, sojos pupeles, druską ir petražoles.

Viską permaišyti, supilti į aliejumi pateptą formą ir kepti vidutiniam karšty iki paviršiaus paruduos. Pakanka 4-5 asmenims.

Tinka lapinės salotos, vaisių salotos.

Grikų košė

Mūsų čia beveik užmirštas džukų patiekalas.

Imti: 1 puod. grikių kruopų, 2 puod. vandens, 1 valg. šaukš. aliejaus, truputį druskos.

Vandenį užkaisti. Kai vanduo užvirs, supilti neplautas kruopas, druską, aliejų ir pamaštant, pavirinti 1-2 min. Karštį sumažinti iki minimumo, uždengti ir troškinti 15 min. arba kol vanduo išnyks. Kruopos turi būti pabiros.

Pusryčiams tinka su pienu. Pietums, kaip davynys prie daržovių mėsos. Vakarienei nepa-mainomas davynys su jogurtu.

BAIGĖ KOLEGIJA 9 VAIKU MOTINA

Elizabeth Haywood, auginanti 8 sūnus ir vieną dukterį, jau turinti 36 m. amžiaus, baigė Kennedy-King kolegiją, Chicagoje, gaudama socialinės tarnybos moksly diplomą. Du jos vyresnieji sūnus, 18 ir 19 m., gavo aukšt. mokyklos baigimo diplomus. Jų šeima gyvena iš šalpos.